23րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6353 — 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1906 — ՇԱԲԱԹ — 29 ՇէՎՎԱԼ 1324 — 15 Décembre 1906 — 23me année № 6353

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐԵՒԵԼՔ" ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ	80 Ղրշ.
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ	108 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ	35 Ֆրք.

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՍԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

20 հատ 1 ղրուշնոց փուլ
1 մէճ.ի հաշուով կ'ընդունուի

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

اره‌وولك
درسعادتده غلطه‌ده اره‌وولك غزته‌سی اداره‌خانه‌سی

DIRECTION
DU JOURNAL ARMÉNIEN
"ARÉVELK"
CONSTANTINOPLE - GALATA

10 PARAS

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ եկեղեցւոյ ինքնուրոյն ճարտարապետութեան մասին գրեթէ մինչեւ ԺԹ. դարուն վերջը որ և է ուսումնասիրութիւն մը լոյս տեսած չէր. Թէպէտ այլ և այլ եկեղեցիներու շէնքերը բազմիցս նկարագրուած են հին ատեններէ սկսեալ հայ և օտար եկեղեցական մատենագիրներու կողմէ, բայց այս նկարագրութիւնները այնքան թերի ու կցկտուր են, որ անկարելի է անոնց հիման վրայ կատարեալ գաղափար մը կազմել՝ հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան մասին: ԺԹ. դարուն վերջին տարիներուն մէջ միայն այս խնդիրը մասնագէտ և եկեղեցական ճարտարապետութեան հմուտ անձերու ուշադրութեան առարկայ եղաւ: Ամէնէն առաջ քանի մը հայ ճարտարապետներ և գեղարուեստագէտներ մասնաւոր կարեւորութիւն տուին այս խնդրին, բայց որովհետեւ անոնք եկեղեցական և աշխարհային ճարտարապետութեան քաջատեղեակ չէին, այս պատճառով չկրցան հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան ինքնութիւնն ու առանձնակի ու բնորոշ յատկութիւնները սահմանել:

Տ. Մեսրոպ վարդապետ եւս իր գիտական չափագրութեան մէջ այլ և այլ ճարտարապետական խնդիրներու մասին խօսելով, հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան առանձնայատկութիւնները չի պարզեր: Այս տեսակէտէն դարագլուխ կազմող գործեր հրատարակած է աւստրիացի գեղարուեստական գիտնական Ստրժիգովսքի, որ հայ եկեղեցական գեղարուեստի մասին իր գրած ուսումնասիրութիւններն ու յայտնած տեսութիւնները սկսաւ Ս. Էջմիածնի փղոսկրեայ կազմ ունեցող երկաթագիր Աւետարանին քննութեամբ: Իբր գեղարուեստից պատմաբան, Ստրժիգովսքի համբաւաւոր գիտնական մըն է: Ստրժիգովսքի կը պնդէ որ հին ատեններէ ի վեր հայ եկեղեցական ճարտարապետութիւն մը գոյութիւն ունէր: Ս. Լուսաւորչի օրերէն սկսեալ շինուած եկեղեցիները Բիւզանդական կամ Պարսկական ոճի պարզ ընդօրինակութիւններ չէին: Թէպէտ վերոյիշեալ երկու ճարտարապետական ոճերու ազդեցութիւնն եւս կարելի է նշմարել հայ եկեղեցական կամ վանական շէնքերուն վրայ, բայց հին վանքերն ու եկեղեցիները անոնցմէ զգալապէս կը տարբերին: Ըստ Ստրժիգովսքիի, հայ եկեղեցական ճարտարապետութիւնը մեծ ազդեցութիւն ունեցած է բիւզանդական ոճին վրայ և նոյն իսկ գերման հնագոյն եկեղեցիներէն ոմանք այդ ոճով շինուած են, ինչպէս Քէօլնի մայր-եկեղեցին: Հռիփսիմեանց և Տիկօրի վանքերը իբր հնագոյն եկեղեցական շէնքեր մեծ կարեւորութիւն ստացան՝ հայ եկեղեցական ճարտարապետութիւնը ուսումնասիրելու համար: Ասոնց վրայ աւելցաւ վերջերը Խաչիկ վարդապետի ջանքերով հողին տակէն հանուած և Ս. Էջմիածնէն մօտաւորապէս երկու քիլոմեթր հեռու գտնուող Զուարթնոց կամ Աւապարի Ս. Գրիգոր եկեղեցին, որ հայ եկեղեցական առանձնայատուկ ճարտարապետութեան մասին յայտնուած տեսութիւնները հաստատեց:

Հին ատեններէն սկսեալ մինչեւ այժմ հարուստ և ունեւոր Հայեր իրենց կրօնական ջերմեռանդութեան կատարեալ գոհացում տուած են եկեղեցիներ ու վանքեր շինելով, այնպէս որ անոնց թիւը երբեմն առասպելական բարձրութեան է հասած: Այս բոլոր եկեղեցիներն ու վանքերը բնականաբար միայն իրենց ընդհանուր գիծերով իրարու կը նմանին: Ամէն պարագայի մէջ շատ մը էական ճարտարապետական տեսակէտներով կը տարբերին անոնք Բիւզանդական և Կոթական ճաշակի արտադրութիւններէն:

Քրիստոնէական նախնական տարիներէն սկսեալ սովորութիւն եղած է եկեղեցիները այնպէս կառուցանել, որ անոնց աւագ խորանները արեւելեան կողմը լինան և աւագ սեղանին դիմացը գլխաւոր դուռը գտնուի: Հայ եկեղեցին այս սովորութեան շատ հաւատարիմ մնացած է: Ս. Էջմիածնի, Հռիփսիմեանց, Գայիանեանց, Շողակաթի և այլ բոլոր վանքերն ու եկեղեցիները կ'ապացուցանեն զայս: Շատ մը հին վանքեր ու եկեղեցիներ ունին նաեւ կողմնակի դուռներ: Յոյն, կաթոլիկ և բողոքական եկեղեցիները այս սովորութեան խստիւ չեն հետեւած:

Հին հայ եկեղեցիներն ու վանքերը խաչաձեւ յատակագիծ մը ունին, որուն արեւելեան կողմը կ'իյնայ աւագ խորանը, արեւմտեան կողմը գլխաւոր մուտքը: Այս խաչաձեւին հիւսիս և հարաւ երկարող թեւերը սովորաբար կիսաշրջանաձեւ տարածութիւն մը կը պարփակեն, ինչպէս որ ունին Հռիփսիմեանց, Տիկօրի, Ս. Էջմիածնայ, Գայիանեանց և այլ վանքեր: Յոյն և լատին եկեղեցիներուն չորս թեւերն ալ սովորաբար իրարու հաւասար են և այսպէսով կը կազմեն հաւասարակողմ քառակուսի մը. այսպէս են հին յունական եկեղեցիներու մեծագոյն մասը, Վենետիկի Ս. Մարկոս և Բարիզի Բանթէոն եկեղեցիները: Ս. Էջմիածնի յատակագիծը թէպէտ քառակուսի է, բայց հաւասարակողմ չէ: Լատինական խաչաձեւ յատակագիծը, որուն թեւերէն արեւմտեանը աւելի երկար և միւսները համահաւասար են, մենք չունինք: Հ. Պոտուրեան եւս կը շեշտէ այս պարագան:

Համդուցեալ Տ. Յ. եպսկ. Շահխաթունեան գեղեցիկ նկարագրութիւն մը ունի Ս. Էջմիածնի և անոր շուրջը գտնուող եկեղեցիներու մասին: Ըստ Փաւստոսի, Ս. Լուսաւորիչ Կեսարիայէն վերադառնալու ժամանակ առաջին անգամ կառուցանել տուած է Աշտիշատի եկեղեցին: Ս. Լուսաւորչի շինել տուած միւս եկեղեցիներն ալ ապագայ դարերուն մէջ վերանորոգուած են: Այսպէս, զոր օրինակ, Ս. Էջմիածինը Դ. դարուն մէջ և անկէ ետքը մինչեւ Ս. Սահակի օրերը փայտաշէն էր, և Ե. դարուն մէջ առաջին անգամ կոփածոյ քարերով վերաշինուեցաւ: Հռիփսիմեանց վանքն ալ Ս. Սահակի օրով վերանորոգուելէն ետքը, Ս. Հռիփսիմեանց շարականի հեղինակ Կոմիտաս Կաթողիկոսի օրով, 618 թուին, «հրաշափառապէս և վայելուչ և նազելի և պայծառ շինուածով» կառուցուեցաւ ըստ Սեբէոս եպիսկոպոսի: Մեզ յայտնի չէ թէ այս վանքերն ու եկեղեցիները իրենց վերաշինութեան ժամանակ ո՛րպիսի փոփոխութիւններ կրեցին: Անշուշտ Ս. Հռիփսիմեանց վանքը աւելի մեծ փոփոխութեանց ենթարկուած պիտի ըլլայ քան Ս. Էջմիածին, որովհետեւ վերջինոյս համար Ստրժիգովսքի կ'ըսէ թէ ան «բաց ի հիւսիսային, հարաւային և արեւմտեան կողմնակներէն (abside), բոլորովին նման է Յուստինիանոսի օրով շինուած բիւզանդական գմբեթաւոր եկեղեցիներուն»: Ինչպէս յայտնի է, Ս. Էջմիածին վերջին անգամ վերանորոգուեցաւ 1628ին Փիլիպպոս Կաթողիկոսի օրով, որ գեղեցիկ քանդակազարդ զանգակատուն մըն ալ շինեց անոր գլխաւոր դրան առջեւ: Ուրիշ հին եկեղեցիներ ու վանքեր բիւզանդական եկեղեցական ոճէն նուազ կամ առաւել չափով կը հեռանան:

Բաց ի այս քառակուսի յատակագծէ այլ և այլ ձեւերէն, ուշադրաւ և բոլորաձեւ յատակագիծ մը ունի Աղեքսանդրապոլի մօտ գտնուող Ս. Փրկիչ եկեղեցին, որուն շէնքը 1035 թուականին աւարտած է: Այս եկեղեցին իր բոլորաձեւ հաստ պատերուն մէջ 9 սենեակներ ունի: Եզական և զարմանալի շէնք մը ունի նաեւ Վանայ նահանգին մէջ գտնուող Ս. Սիոն եկեղեցին, որ Ժ. դարուն սկիզբը կառուցուած է:

Հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան արտադրութիւնն եղող վանքերն ու եկեղեցիները բիւզանդական և կոթական ճաշակով շինուած եկեղեցիներէն ոչ միայն յատակագծով՝ այլ և գմբէթի ձեւով կը տարբերին: Կոթական ոճով շինուած եկեղեցիներուն աշտարակները կամ գմբէթները խիստ սրածայր են, մինչ բիւզանդականները կիսաշրջանաձեւ են կամ կլոր գունտի մը մէջտեղէն կտրուած մասերուն կը նմանին: Հայ հին եկեղեցիներուն և վանքերուն գմբէթները ընդհակառակը նախ ուղղահայեաց գիծերով կը բարձրանան եկեղեցիներու տանիքէն վրայ և ապա թեքուելով և հետզհետէ բարձրանալով կէտի մը վրայ, որ գմբէթին կեդրոնը կը գտնուի, կը միանան իրարու:

Այսպիսի գմբէթներէն ոմանք աւելի լայնանիստ են, այլք աւելի երկար. Ս. Էջմիածնի գմբէթին վրայ նկարուած են երկոտասան առաքելոց պատկերները: Երբեմն գմբէթի ուղղահայեաց մասին վրայ կան նաեւ պատուհաններ կամ լուսանցքեր, բայց այս վերջիններս համեմատաբար աւելի ուշ դարերու արտադրութիւններ են:

Զմոռնանք յիշել որ Կ. Պոլսոյ Հայոց եկեղեցիները ճարտարապետական տեսակէտէն մեծապէս ազդուած են յոյն եկեղեցիներէն: Պոլսոյ մէջ գտնուած Հայոց եկեղեցիները գրեթէ առանց բացառութեան քառակուսի յատակագիծ ունին և զուրկ են հիւսիսային և հարաւային կողմնակներէն: Ընդհանուր առմամբ անոնց աւագ խորանն և անոր դիմացի թեւերը շատ աւելի կարճ են քան կողմնակի թեւերը:

Հայ եկեղեցական ճարտարապետութիւնը հետզհետէ բազմաթիւ մասնագէտներուն դեռ նիւթ պիտի մատակարարէ: Այժմ արդէն այս խնդրով կը զբաղի, ռուս հնախօսական ընկերութեան յանձնարարութեամբ և ծախքով, համբաւաւոր հայագէտ գիտնական Նիկողայոս Մառ, որուն ուսումնասիրութեան արդիւնքները անշուշտ խիստ հետաքրքրաշարժ պիտի ըլլան հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան համար:

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ
ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՇԷՆՔԵՐԸ

Բ.— "ԵՐՐՈՐԴ ԹԵՒԸ,,

Այս ընդհանուր անունին տակ կը ճանչցուին այն երեք հոյակերտ յարկաբաժինները որոնք կառուցուած են՝ եկեղեցիէն ու Հիւանդանոցի արդի շէնքէն գրեթէ հաւասար հեռաւորութեամբ՝ Յովհ. Յակոբեան, Կիւլպէնկեան և Ունճեան Տեարց բարերարութեամբ, ինչպէս կ'երեւայ արդէն իւրաքանչիւրին ճակատը արձանագրուած յիշատակարանէն: Թէ՛ ներքին բաժանումներով և թէ՛ արտաքին երեւոյթով շատ քիչ տարբերութիւն ունին անոնք իրարմէ,— Կիւլպէնկեանցը միայն յարկ մը աւելի պարունակելով, հիւանդապահուհիներու բնակութեան յատկացուած: Լայն քառակուսի շէնքեր են ամէն մէկը, բաց մոխրագոյն ծեփով մը որ tyrolien կը կոչուի եւրոպական ճարտարապետութեան մէջ: Մարմարեայ ու բազրիքաւոր սանդուխներ կ'առաջնորդեն դէպ ի մուտքի դուռները, թէեւ ստորնայարկի դուռներ ալ ունին սպասարկութեանց համար, և երեք շէնքերը իրենց միջին յարկերէն իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ են քարուկիր անցքերով որոնք մեծկակ կամուրջի մը երեւոյթը առած են: Իրենց ընդհանուր ձեւին ու գիծերուն մէջ՝ այդ շէնքերը քիչ մը նմանութիւն ունին Բարիզի Պուսիքօ հիւանդանոցին, ինչպէս կ'իմանամ ետքէն ճարտարապետ Յակոբ էֆ. Ունճեանէ:

Նախ կ'այցելեմ Յակոբեանց բաժինը ուր հիւանդներուն,— կին հիւանդներու՝ որոնց միայն պիտի յատկանայ,— տեղաւորման նախապատրաստութիւնները կը տեսնուին, տենդագին փութկոտութեամբ մը ու անսովոր իրարանցումով մը: Գիւղդանոցութեան վերադարձ մը, հարուստի տան մը մէջ, ձմեռնամուտին, ատկէ շատ նուազ տաղտուկ պիտի պատճառէր: Ստորնայարկը ամբողջ ծածկուած է ջուրի խառնով մը որով վերջին լուացումներն ու մաքրութիւնները կը կատարուին հումկու ջղախտաւորներու ձեռքերովն ու ոտքերովը. այդ ջրակոյտին մէջտեղ՝ պահ մը ինքզինքս կ'երեւակայեմ թղթակից մը որ ողողման բռնուած է. բայց սիրտ կ'առնեմ դէմս գտնելով Հիւանդանոցին ժիր Տնօրէնը՝ որ անձամբ կը հսկէ այդ գործողութեանց ալ ու հրահանգներ կուտայ. սպասաւորներ, բանուորներ — ամէնքն ալ պատսպարեալ— կ'երթեւեկեն անընդհատ, գոյքերու և կազմածներու փոխադրութիւն կատարելով. խցիկի մը դուռնէն յանկարծ դուրս կ'ելլէ սպիտակազգեստ մայրապետ մը, լուրջ՝ բայց համակրելի դէմքով— երեք Անգլուհիներէն մէկը, Միս Պոլտուին—և ինքն ալ, իր կարգին, գործօն դեր մը կը կատարէ, կահերու տեղաւորման օգնելով: Այս թոհուբոհին մէջտեղ, հազիւ Համամճեան Յակոբ էֆ.ն—Տնօրէնը— առիթ կը գտնէ անգլիերէն երկու բառով ծանօթացնելու Արեւելքի ներկայացուցիչը որ փափաք կը յայտնէ, յարմար ու հանդարտ վայրկեանի մը մէջ, տեսակցիլ այդ «գթութեան քոյր»ին հետ: Ու կը սկսինք շրջիլ ստորնայարկը, առաջնորդութեամբ Տնօրէնութեան օգն. քարտուղար Պ. Գասպար Հէնէցեանի:

Այդ գետնայարկ կոչուածը կը բովանդակէ մեծ պանդոկի մը ու մեծ հիւանդանոցի մը յատուկ ամէն բաժանումները,— հանդերձարան՝ թուաւոր դարակներով, վերելակ՝ կերակուրներու փոխադրութեանը համար, ահագին կաթսայ մը քալօրիֆէռի բաշխման յատուկ, ջուրի զտիչ բիւրեղեայ գործի մը, և այլ կազմածներ՝ մաքրութեան ու առողջապահութեան անհրաժեշտ: Միս Պոլտուին տառապիրուհիի մը շնորհալիութեամբ՝ բայց Անգլիոյ աղջկան մը գործնականութեամբ, արագօրէն կը ցուցնէ, կը բացատրէ ամէն բան, իր գործը շարունակելով հանդերձ: Անկարելի կ'ըլլայ, սակայն, աւելի երկար մնալ այդ լայն բակին մէջ ուր ջուրի սրսկումները կը շարունակեն ջղախտաւորները յաջ և յահեակ, առանց նկատողութեան առնելու ո՛չ մայրապետը, ո՛չ խմբագիրը:

Ուստի կ'ելլենք երկրորդ յարկը:

Հոն՝ հիւանդներու յատուկ սրահէ մը զատ, խաչաձեւ լայն նրբանցքի մը շուրջը՝ մաքուր, լուսաւոր խուցեր կան, 2-3 անկողինով. նոյնպէս, լուացարան եայլն: Ամէն կողմ, լիւէս լամպարներ՝ անգլիական դրութեամբ, և շէնքին ամբողջ բարձրութեամբ՝ ascenseur մը հիւանդներու համար: Այցելուն ամէնէն աւելի կը գրաւուի ու կը տպաւորուի երրորդ՝ վերի յարկին մէջ, ուր քառակուսի մեծ սրահի մը մէջտեղ կը գտնէ ինքզինքը, 12 երկաթեայ մահճակալներ հանգստաւէտօրէն պարունակող. իւրաքանչիւր անկողին իր քով ունի իր փոքրիկ դարակը, դեղերուն համար, ջուրի շիշը և ամէն պիտոյք: Մէջտեղը, խոշոր սեղան մը ուր պիտի կրնան ճաշել այն հիւանդները որոնք շարժելու կարողութիւն ունենան: Անկողինները թուաւոր են և անոնց գլխուն վերեւ կախուած կայ բժշկական թաբլօն,— տախակին մաքուր տախտակ մը ուր տեսակ տեսակ հիւանդութիւններ ու մահեր կ'արձանագրուին, տոքթորներուն ցուրտ ձեռքովը:

Յակոբեանց բաժինը, իր երկու յարկերուն կրկնակ սրահներովը՝ որոնք կը պարունակեն 12ական անկողին, և մասնաւոր 8 խուցերովը՝ երկուքական անկողիններով, պատրաստուած ու յարդարուած է ընդամէնը քառասուն հիւանդի համար, և կին հիւանդներու միայն յատուկ է: Բան մը չէ խնայուած հոն, ինչպէս միւս երկու յարկաբաժիններուն մէջ ալ, պատսպարեալներուն հանգստութեան, դարմանումին, խնամակալութիւնը հանգիստ ընծայելու համար: Մինչեւ իսկ մտածուած է նրբանցքներուն մէջ զգայնաւոր ժամացոյցներ զետեղել, պատերուն վրայ, ժամը մէկ անգամ լարուող, որոնք ինքնաշարժ contrôle մը պիտի ըլլան թէ գիշերապահ ու հիւանդապահ արթուն հսկած են մինչեւ առաւօտ:

Որքան գոհունակ տպաւորութեամբ մը իմացուեցան, անցեալ տարի, այն առատաձեռն նուիրատուութիւնները որոնք բարեսէր հարուստներու կողմէ կ'ըլլային ինքնայօժար, «Երրորդ Թեւ»ին կառուցմանը համար, այնքան աւելի գոհունակ պիտի ըլլայ այսօր տպաւորութիւնը ամէն այցելուի՝ տեսնելով որ ծախսուած հազարաւոր ոսկիները բոլորովին նպատակայարմար կերպով գործածուած են, միշտ աչքի առջեւ ունենալով գիտութեան ու բժշկութեան պահանջումները: Այս կրկնակ տեսակէտներով, թէ՛ եկեղեցին և թէ՛ երեք հիւանդարանները կառուցանել տուող բարերարներուն հետ՝ երախտագիտութեամբ կը յիշուին ականատեսներուն կողմէ,— ինչպէս թերթերուն մէջ ալ կը ծանուցուէր օրը օրին,— այն խնամոտ հոգածութիւնը զոր նուիրեցին այդ շինութեանց՝ Ս. Պատրիարք Հայրը և Հոգաբարձութեան բարեջան անդամները իրենց յաճախակի այցելութիւններով մինչեւ Եէտի-Գուլէ, անձամբ հսկելով շինուածային ամէն մանրամասնութեանց վրայ, հրահանգներ տալով, աշխատաւորները քաջալերելով:

Նորակառոյց շէնքերուն ճարտարապետները եղած են, Յակոբեանց յարկաբաժինին՝ Լեւոն էֆ. Կիւրեղեան, Կիւլպէնկեանց և Ունճեանց յարկաբաժիններունը՝ Գր. էֆ. Մելիքսեթեան որ նոյնպէս ճարտարապետը եղած է Ս. Փրկիչ եկեղեցիին, աջակցութեամբ Եղիազար էֆ. Աւետիսեանի: Իսկ Հոգաբարձութեան կողմէ կարգուած հսկող ճարտարապետը եղած է Յակոբ էֆ. Ունճեան, պատրաստելով ընդհանուր յատակաձեւերը և իր մասնակցութեան կարեւոր բաժինը ունենալով շինութեանց ամբողջական գործին մէջ:

Կիւլպէնկեանց բաժինը, համանման միւս երկուքին, յարկ մը աւելի բարձր է, հիւանդապահուհիներու բնակութեան յատկացուած. իսկ ասկէ զատ, իր միջին յարկին մէջ կը պարունակէ կիսաբոլորակ մեծ սրահ մը, ճակատը համակ ապակեփակ և լոյսով ողողուն, վիրաբուժական գործողութեանց համար: Միւս բաժանումները, 12 անկողիններով սրահ, 2ական անկողինով խուցեր, և սպասարկութեան ու զանազան պիտոյքներու յատուկ սենեակ ու մթերանոց, գրեթէ միեւնոյն են: Այս հիւանդարանին մէջ պիտի պատսպարուին այր հիւանդներէ անոնք միայն որ վիրաբուժական գործողութեան կը կարօտին: Այս ալ, ինչպէս նաեւ Ունճեանց յարկաբաժինը, 30էն 40 հիւանդ պարունակելու հաշուով և ընդարձակութեամբ շինուած է: Այս վերջինը պիտի յատկացուի՝ ներքին հիւանդութիւններէ տառապող այր հիւանդներու:

«Երրորդ Թեւ»ի իւրաքանչիւր բաժանումը այնպէս լայնօրէն կատարուած է որ խճողում բնաւ տեղի չունենայ,— այս թէ ոչ 40ի տեղ 100 հիւանդ պարփակելու ընդարձակութիւն ունին,— ինչ որ նորակառոյց շէնքերուն յատկանշական կողմն է որ ճշմարիտ գոհունակութիւն մը կ'առթէ:

Մեկնելէ առաջ, կը փափաքիմ վայրկենական տեսակցութիւն մը ունենալ անգլիացի մայրապետներուն հետ և սրահի մը մէջ կը դիմաւորեմ զանոնք,— Միս Պոլտուին (Miss P. Boldwin), Միս Պէյլի (Miss J. Bailey) և Միս Մաքրաքէն (Miss E. M. Mc Crackan),— երեքն ալ այնքան աշխոյժ՝ որ իրենց կեցուածքին ու խօսուածքին մէջ իսկ գործունէութեան մէջ կ'երեւան: Միս Պէյլի հասակով բարձր է իր միւս երկու ընկերուհիներէն և աւելի բարեկազմ, իսկ Միս Պոլտուին՝ իր դիրքովը և պաշտօնով բարձր է անոնցմէ, և առաջնութեան իրաւունք ունի՝ իբրեւ պետը բոլոր հիւանդապահուհիներուն, հայ և անգլիացի: Երեքն ալ շատ խօսուն են, և որչափ որ կրցայ ըմբռնել իմ աղճատ անգլիերէնովս, որուն օգնութեան կուգար Պ. Հէնէցեան, սրտագին կերպով փարած են իրենց մարդասիրական գործին: Միս Պոլտուին 4½ տարի ծառայած է Պրեսֆորտի Royal Hospice հիւանդանոցին մէջ, ու անկէ յետոյ Բլիմութի հիւանդանոցին մէջ: Երկու ընկերուհիներն ալ Անգլիոյ զանազան հիւանդանոցներու մէջ, և պահ մըն ալ գտնուած են Մարգուան: Միս Պէյլիի մասնագիտութիւնն է՝ վիրաբուժական գործողութեանց աջակցիլ և Միս Մաքրաքէնինը՝ դեղերու մատուցում, ներքին հիւանդութիւններէ տառապողներու ծառայել և վիրադարմանութիւն: Իսկ Միս Պոլտուին, տեսակ մը համընդհանուր դէտ-հիւանդապահուհի: Այս վերջինը, որ առաջին վայրկեանէն իմացած էր օրագրողի հանգամանքս, հակառակ իր ժպտուն ու բարեհամբոյր խօսուածքին՝ իր ընկերուհիներուն հետ, չկրցաւ սակայն յօնքերու պտտում մը զսպել՝ տեսնելով որ ճիշդ չէի արտասաներ իրենց անունները, և նօթի տետրիս մէջ, իր իսկ ձեռքովը ու անգլիերէն գրով արձանագրեց իրենց երեքին անունները, բծախնդրութեամբ մը զոր հիւանդապահութեան մէջ ալ կը կիրարկէ ապահովապէս: Այս վայրկեանիս մեզի մօտեցան երկու մանկամարդ հայ հիւանդապահուհիներ ալ, Օր. Մաքրուհի Մանուկեան և Օր. Արմենուհի Գրիգորեան, առաջինը շրջանաւարտ Բերայի Աղքատախնամին հիւանդապահական դասընթացքին, երկուքն ալ աշխոյժ, աշխատասէր ու անձնուէր իրենց փափուկ արուեստին:

Փափուկ սեռի այս հնգեակ ներկայացուցիչները, իրենց յատկացուած սահմանին մէջ, կուգան լրացնել հիւանդապահութեան թերին որ հինուց ի վեր խնդրոյ ու քննադատութեան առարկայ եղած է: Անշուշտ, ժամանակին հետ կ'աւելնայ անոնց թիւը:

Նորակառոյց դեղարանին վրայ,— որ շինուած է ողբացեալ Տաքթ. Խօրասանճեան էֆ.ի նուիրատուութեամբ,— մասնաւոր ըսելիք մը չունիմ: Կոկիկ մաքուր շէնք մըն է, եկեղեցիին բաւական մօտ,— հոգիի փրկութեան նուիրուած ու մարմնի բժշկութեան յատկացուած այդ երկու շէնքերը իրարմէ շատ հեռու չի պահելու մտադրութեամբ, կարծես: Երեք մասերու բաժնուած է, որոնցմէ առաջինը բնաւ չտարբերիր Բերայի որ և է կանոնաւոր դեղարանէ, իսկ ներքին երկու սենեակները՝ դեղերու պատրաստութեան յատուկ: Ունի իր վկայեալ դեղագործը՝ երկու օգնականներով:

Դուրսը, պարտէզին մէջ ենք նորէն, երկինք պայծառացած է ու ձմրան միջօրէի գեղեցիկ արեւ մը իր զաղջ ճառագայթները կը սփռէ շուրջերնիս, բնութեան վրայ, շէնքերուն վրայ. բանուորները կը շարունակեն իրենց աշխատանքը, և պաշտօնեաներ, պատսպարեալներ կ'երթեւեկեն: Բարեգործութիւնը քիչ անգամ այսքան լայն շրջանակի մը մէջ և այսքան եռուզեռով ի յայտ կուգայ: Հակառակ ինծի ընկերացող երիտասարդին առաջարկութեան, կը հրաժարիմ այցելել Հիւանդանոցի նախկին շէնքերը, չխանգարելու համար կրած գեղեցիկ տպաւորութիւնս՝ հիւանդներուն, ջղախտաւորներուն տխուր տեսքովը:

—Նորութիւն մը, յաւելուածական բան մը կա՞յ:

—Աչքի զարնող նորութիւնը խոհանոցին մէջն է, կը պատասխանէ ուղեկիցս, ուր եւրոպական ձեւով ահագին վառարան մը զետեղուեցաւ, ճաշերուն լաւագոյն կերպով պատրաստութեանը համար:

Ու կ'երթանք խոհանոց, ուր Սելանիկի դրութեամբ զետեղուած է դարավերջիկ վառարանը, ու անոր վերեւ՝ երկաթեայ քառակուսի կաթսայ մը ուր 500 քիլօ տաք ջուր պատրաստ կը գտնուի ամէն ժամ, խոհանոցին բոլոր պէտքերուն համար: Հոն ալ մաքրութիւն ու կանոնաւորութիւն. վառարանին առջեւ կը գտնեմ ինծի ծանօթ դէմք մը, խոհարարապետ Աւետիս աղան, որուն վրայ խօսած էի երկու տարի առաջ, Մասիս Գրական Շաբաթաթերթին մէջ, Հիւանդանոցի նուիրուած նկարագրականով մը: Այդ պարզ մարդը չէր մոռցած գրածներս, որոնց մէջէն հետաքրքրուած էր, այն ատեն, cordon-bleu բառին զոր գործածեր էի իրեն համար: Նորէն նոյն սքանչացումը ունեցայ այդ բարձրահասակ, թուխ դէմքով, տարէց՝ բայց առնական գեղեցկութեամբ տիպարին վրայ, որ առտու իրիկուն հազարէ աւելի մարդոց կերակուր կը հասցնէ՝ քանի մը օգնականներով: Ու կարողութիւն մաղթեցի իրեն:

Ու յիշելով երկու տարի առաջուան Մասիսի այդ թիւը, կը վարանէի ճշդելու, խոհանոցէն հեռացած պահուս,— վերստին գտած ըլլալով Աւետիս աղան միշտ իր կաթսաներուն գլուխը, մինչ ես բաժնուած էի այդ գրական շաբաթաթերթէն,— թէ լաւագո՞յն ու աւելի՞ յարատեւ աշխատանք մըն էր արդեօք իրական cuisineով մը զբաղիլ՝ քան թէ գրական cuisineի պատրաստութեամբ, ամէն օր, Ու մինչեւ երկաթուղւոյ կայարանը, երկբայութեան մէջ մնացի, չկրնալով որոշ եզրակացութեան մը յանգիլ:

ԴԱՄԻԷՐ

ՖԵՐՏԻՆԱՆ ՊՐԻՒՆԴԻԷՌ

Մօնմարդրի բլուրին վրայ կը բարձրանայ Սաքրէ Քէօռ մայր եկեղեցին, Բարիզ քաղաքին վրայ իշխող ամրոցի մը պէս: Ջերմեռանդութեան ամբարտակ մըն է այս շէնքը, որ ֆրանքօ-գերման պատերազմէն ետքը կառուցուեցաւ: Կղերականաց ըսածին նայելով, ֆրանսական բանակին սոսկալի պարտութիւնը Աստուծոյ պատիժ էր Ֆրանսայի անաստուածութեան և անկրօնութեան համար: Կրօնականները, այն ատեն, ամէն եկեղեցիներու բեմերէն այս մասօք քարոզներ խօսելով, հրաւիրեցին բարեպաշտները՝ մասնակցիլ երկրին մեղքերուն քաւութեան համար Բարիզի մէջ Մարտիրոսաց Բլուրին վրայ կառուցուելիք մեծ եկեղեցւոյն շինութեան ծախքին: Ամէն տարի մօտէն ու հեռուէն մեծ թափօրներ, կրօնական տաղեր երգելով, Մօնմարդր կ'երթային: Սաքրէ Քէօռ եկեղեցւոյն պատերը տակաւ աւելի կը բարձրանային որով բարեպաշտութեան ամրոց մը և ջերմեռանդութեան ամբարտակ մը եղաւ շէնքը: Այդ եկեղեցին որ սկզբան նորմանտական ամրոցի մը երեւոյթն ունէր, քան թէ եկեղեցւոյ մը, Ֆրանսայի մէջ կղերականութեան յաղթանակին յատկանշական նշան մը եղաւ: Երկրին վիճակած դժբախտութեան պատճառաւ, ամէն ոք ուխտի և աղօթքի եկած էր և Ֆրանսայի կղերը օգտուած քաջ ժողովուրդին այս տրամադրութենէն և իր նպատակին համար շահագործեց զայն: Իր ազդեցութիւնը տակաւ կ'աւելնար, մանաւանդ այն ատենէն ի վեր երբ Լէոն ԺԳ. Պապը իմաստուն դիւանագիտութեամբ յանձնարարեց Ֆրանսայի հաւատացեալներուն՝ ճանչնալ երկրին վարչական դրութիւնը, որով բարեպաշտ հոգիներուն վրայ կղերականաց ձեռք բերած ազդեցութիւնը ի վերջոյ նոյն իսկ Պետութեան վրայ տարածուեցաւ: Բուռն պայքարներու մէջ, որոնք այժմ իրենց վերջնական վայրկեաններուն մէջ կը գտնուին, Ֆրանսայի կառավարութիւնը ինքզինքը պաշտպանեց կղերին այդ տիրապետութեան դէմ: Այս պայքարներուն մէջ ահա, Ֆէրտինան Պրիւնդիէռ, որ 57 տարեկան հասակին մէջ մեռաւ անցեալ կիրակի օր, մեծ դեր ունեցաւ:

Պրիւնդիէռ բազմահմուտ պատմագէտ մըն էր, շատ լաւ կը ճանչնար ԺԷ. և ԺԸ. դարերու ֆրանսական գրականութիւնը: Ֆրանսական այդ ոսկեդարու գրականութենէն կը քաղէր իր բառերը և իր ոճին դարձուածքները, ուրկէ այնչափ չէին ախորժեր ներկայ սերունդին գրագէտները, Պրիւնդիէռ չէր սիրեր այժմու գրականութիւնը և ոչ ալ Զօլայի ու Կոնքուր եղբայրները. ան իր սիրելի ԺԷ. և ԺԸ. դարերուն մէջ կ'ապրէր և կը կարծէր որ Ֆրանսայի այժմու գրականութիւնը ինկած էր իր առջի բարձրութենէն: Այս պատճառաւ նորերուն այնչափ սիրելի չէր. բայց կարելի չէր ուրանալ անոր լեզուական հեղինակութիւնը:

Պրիւնդիէռ Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի 1895 յունուար 1ի պրակին մէջ Ի Վատիկան այցելութենէ մը ետք վերնագրով յօդուած մը ունէր, որ մեծ յուզում յառաջ բերաւ, զի անոր մէջ յայտնի սնանկութեան ոգի մը կար այժմու գիտութեան դէմ: Այդ յօդուածին հրատարակուելէն մէկ քանի շաբաթ առաջ Պրիւնդիէռ ընդունուած էր Լէոն ԺԳ. Պապէն, և իրենց միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութեան խօսքերն ու գաղափարները կրկնուած էին այդ յօդուածին մէջ: Պրիւնդիէռ կարեւորութիւն չէր տար այժմու գիտութեանց, ըսելով թէ անոնք ի վիճակի չեն լուծելու կեանքի առեղծուածը և պատասխանելու փիլիսոփայական հարցումներուն: Բնական գիտութիւնները խոստացած են մեզ, կ'ըսէր, «կեանքի գաղտնիք»ը պարզելու, բայց կը տեսնենք որ իրենք իսկ չեն հասկցած անոր ինչ ըլլալը: Անոնք կարող չեն պատասխանել սա մէկ քանի հարցումներուն, թէ ինչ է մարդուս ծագումը, ինչ է անոր գոյութեան օրէնքը, և իր ապագայ սահմանումը: Անծանօթը կը շրջապատէ զմեզ և բնագիտական օրէնքներուն մէջ և բնախօսութեան արդիւնքներու մէջ օգնութիւն մը չենք գտներ: Աստուածաշունչին առեղծուածութեան պատմութիւնը պատասխան մը կուտայ մեր սա հարցման՝ թէ ուրկէ առաջ կուգան մարդիկ: Բայց բարեշրջման վարդապետութիւնը չկրնար տալ մեզ այդ պատասխանը։ Մարդասիրութիւնը, ազգասիրութիւնը, լեզուաբանութիւնը չեն կրնար պատասխանել սա հարցումին թէ «մենք ինչ ենք»։ Բնապաշտութիւնն ալ իր ծրագիրը չգործադրեց։ Ան ցուցուցած է թէ մէկ քանի Յոյներու և Հռոմէացիներու գրութեանց մէջ էր ամբողջ քրիստոնէութիւնը, բայց այժմ եւս քրիստոնէութեան մէջ անբացատրելի մաս մը կայ, անհատ մը առաքինութիւն, Բրօբականտայի և կեանքի այծ մը։ Դասական բանաստեղծներուն պէս արեւելագէտներն ալ իրենց պարտաւորութիւնը չկատարեցին։ Աստուածաշունչի մեղքաքննութիւնը անխախտ կը մնայ դեռ. Իսրայէլի ժողովուրդին պատմութեան մէջ գտնուածը ուրիշ ո՛չ մէկ ժողովուրդի պատմութեան մէջ կը գտնուի…։ Հիմա գանք պատմագիտութեան, եթէ երբեք գիտութիւն մըն է ան։ Այս պարագային մէջ խնդիր է գիտնալ թէ պատմութեան օրէնք մը գոյութիւն ունի՞ և մարդիկ մինչեւ ո՞ր աստիճան ենթակայ են անոր։ Բայց ճիշդ այդ է անոր զոր չգիտենք և կը վախնամ ըսելու թէ չպիտի գիտնանք բնաւ։ Մարդիկ իրենց անձին տէ՞րն են թէ գերբնական զօրութեան մը կը հպատակին։ Մարդկութիւնը որոշ նպատակի՞ մը կը դիմէ։ Ո՛չ հնագրութիւնը, ո՛չ գիտական գիտութիւնը, ոչ հնախօսութիւնը պատասխան մը չեն տար մեզ այս մասին…։ Ահա այսպէս Պրիւնդիէռ կը նզովէ ամէն գիտութիւնները, և եթէ գիտութեան սնանկութիւնը չի նշանակեր այդ, գէթ իր անկումն է, որով չատ կը կորսնցնէ իր վարկը։ Գիտութիւնը կորսնցուց իր ազդեցութիւնը և կրօնքը մասամբ վերստացաւ իր կարեւորութիւնը։

Այս յօդուածն էր ահա որ մեծ խռովութիւն յառաջ բերաւ, զի իր երկրորդ մասին մէջ կը նկարագրէր Լէոն ԺԳ. Պապը, ըսելով թէ «դարու փոթորիկներէն ծովուն վրայ Ս. Պետրոսի նաւը անհնարին հաստատամտութեամբ կը վարէ. ո՛չ մրրկին սաստկութիւնը, ո՛չ ալիքներուն կատաղութիւնը և ոչ ալ նաւորդաց պոռչտուքը եւ կը կեցնեն զինքը իր նպատակէն։» Պէրդըլօ, քիմիագիտութեան նշանաւոր վարպետը, գրեց Բըվիւ տը Բառիի մէջ հերքելու համար Պրիւնդիէռի բառերը, և կարգ մը գրողներ ու քաղաքագէտներ, որոնց մէջ կը գտնուէին Պէլմանօ և Ժօռէս, միացան մեծ հացկերոյթով մը պատուասիրելու համար Պէրդըլօն։ Շաբաթներ ամբողջ գիտութեան սնանկութիւնը կը յուզուէր լրագրաց մէջ և պատճառ կ'ըլլար ժողովուրդին վիճաբանութեան։ Ինչ էր պատճառը որ Պրիւնդիէռի յօդուածը այդչափ խոր տպաւորութիւն ունեցաւ ամենուրեք։ Անիկա առաջինը չէր Գիտութիւնը լքանելով հաւատքին ապաւինողը։ Դարը վերջանալու մօտ էր, և անոր ու նախընթացին դպրոցական հոգիները դարավերջիկ գաղափարներուն պարզ հանդիսատեսներն եղած էին։ Դարավերջին աղօթել սովրեցուց և քաւութեան ճշմարիտ տրամադրութիւն մը պատեց Ֆրանսայի գրողները, օրինակի համար Հիւգմանը, Գօբէն։ Այսօր յայտնապէս կը տեսնենք թէ գրական հակազդեցութիւնը միացած է քաղաքական հակազդեցութեան. այն ատեն այս յարաբերութիւնը տեսանելի չէր։ Պրիւնդիէռի յօդուածն էր որ առաջին անգամ ցուցուց կղերականութեան այժմ որ բռնած էր Ֆրանսան։ Այլ եւս յայտնի էր թէ թշնամի մը կար որ կը սպառնար վտանգաւոր դառնալ։ Պրիւնդիէռի գիտութեանց դէմ արձակած ամբաստանութիւններէն անմիջական աւելութիւն, կատարի թշնամութեան ձայնը լսուեցաւ այժմու քաղաքականութեան դէմ։ Պրիւնդիէռի յօդուածը նշան մըն էր որ թշնամւոյն մօտենալը մատնից և ասպարէզ հրաւիրից դային…։

Շատ չանցած և պայքարն սկսաւ ամբողջ գծին վրայ։ Այդ պայքարին մանրամասնութիւնները, Ֆրանսայի այժմու վարչութեան և իր կղերական թշնամիներուն միջեւ մեծադղորդ կռիւները պատմութեան կը պատկանին այլ եւս։ Պրիւնդիէռ այս պայքարին մասնակցեցաւ։ Բայց երբ Վատիկանի խիստ ընթացքին պատճառաւ Ֆրանսայի համար կրօնական պատերազմի մը վտանգը առաջ եկաւ, Պրիւնդիէռ ջանաց Ֆրանսայի կառավարութեան և Վատիկանի միջեւ միջնորդել։ Ակադեմիային միւս կղերական անդամներուն հետ, «կանաչ կարդինալներուն» հետ, ինչպէս կ'ըսեն, Հօսօնվիլ կոմսին, Տը Միւն կոմսին, Բօբէնի հետ Պրիւնդիէռ ընդունեց Բաժանման օրէնքը։ Իր ջանքերը ընդունայն եղան. պայքարը կը շարունակէ և ինք չտեսաւ խաղաղութիւնը։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱ

Էնտէբանտանս Պէլժ հետեւեալը առած է Հռոմէն իր թղթակցէն.

Մինչ Մարոքի գործերն են որ առաջին տեղը կը գրաւեն Իտալիոյ կառավարութեան զբաղումներուն մէջ։ Առ այժմ միայն Ֆրանսա ու Սպանիա խնդրոյ առարկայ կ'երեւան, բայց Հռոմի մէջ հարկադրուած են գիտնալ ուզելու թէ այդ երկու տէրութեանց միջամտութիւնը, ի՛նչ որ ալ ըլլայ անոր տեւելիք ձեւը և կամ ի՛նչ եղանակով կատարուելիքը, մեծ կնճռոտութիւններ առաջ պիտի չբերէ՞ և գործելու սահմանը պիտի չընդարձակէ՞։ Գերման լրագիրներու լեզուն, այդ մասին մտահոգութիւն առաջ չի բերեր, և կրնամ աւելցնել թէ Պեռլինի լրագիրներէն ոմանք որոնք աւելի կամ նուազ ուղղակի պաշտօնական կը նկատուին, յօդուածներ հրատարակած են և այդ յօդուածները բաւական երկիւղ ազդած են Հռոմի մէջ։ Այսուհանդերձ կարծեմ թէ Գերմանիա պիտի չուզէ խառնութեամբ գործել և չար փոխանցւոր դժուարութիւններ առաջ բերել, անշուշտ ճիշդ սա համոզմամբ որ, ինչպէս եղաւ Ալճեզիրասի դեսպանախորհուրդին մէջ, Իտալիա ի հարկին, պիտի չմասնակցի գերման դիւանագիտութեան նպատակներուն։ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարը, այս միջոցին, ամէնէն կորովի և զօրեղ ջանքերը կ'ընէ, որպէս զի կռիւ ամէն կարելիութիւն անհետանայ, բայց եթէ, դժբախտաբար, այդ ջանքերը արդիւնք մը չունենան, չատ հաւանական է որ Իտալիա, ի հարկէ ստիպուած, այն տէրութեանց կողմը յարի որոնք Միջերկրականի մէջ իրաց կացութիւնը կը պաշտպանեն՝ այսինքն Անգլիոյ ու Ֆրանսայի կողմը։ Նոյն իսկ անկարելի չէր եւս որ Հռոմի դահլիճը, Պեռլինի դահլիճին եւսանդը հանդարտեցնելու նպատակով, մինչեւ իսկ չատ առաջ երթալ. անոր յայտարարութիւններ ըրած ըլլայ սա իմաստով թէ ի հարկին Գերմանիա լաւ պիտի ընէ եթէ Իտալիոյ աջակցութեանը վրայ յոյս չդնէ՝ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի դէմ կռիւի մը մէջ. յայտնի ալ չէ թէ այդ յայտարարութիւնները բաւական և յարկեցուցիչ համարուեցան, ըլլա՛ն՝ այդ երկու տէրութեանց և Իտալիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութեան՝ Միջերկրականի քաղաքականութեան մասին։ Եւ նոյն իսկ այդ համաձայնութիւնը եթէ գոյութիւն ալ չունենար, համոզուած եմ որ Իտալիա դժուարաւ պիտի հեռանար ուրիշ չաւիղ մը, վասն զի այդ երկրին համար ամէնէն աւելի կարեւորութիւն ունի Միջերկրականի քաղաքականութիւնը։ Իտալիոյ քաղաքական մարդերը կը խորհին, կարելի է խուռնոքով, թէ Իտալիոյ ապագան ծովերու վրայ է և թէ իր ծովային սահմաններէն հեռուն է որ Իտալիա պէտք է փնտռէ իր բարգաւաճումը։ Պ. Բրինեթի և անոր գաղրոյթի հակաֆրանսական քաղաքականութիւնը ճիշդ հիմնուած էր Իտալիոյ ապագային յղացումին վրայ. միայն Պ. Բրինեթի սխալը այն էր թէ Իտալիոյ զօրութիւնը պէտք էր հիմնուիլ ֆրանսական զօրութեան տկարացումին վրայ և թէ Միջերկրականի մէջ տեղ չկայ թէ՛ իտալական և թէ գերմանական գերակշռութեան համար։ Առանց առաջ եկան Պ. Բրինեթի ջանքերը՝ Ֆրանսայի դիրքը տկարացնելու, նոյն իսկ Իտալիոյ ու Ֆրանսայի միջեւ պատերազմ առաջ բերելու վտանգին ալ ենթարկուելով։ Հիմա սխալը ճանչցուեցաւ. փորձը ցոյց տուաւ թէ սխալ ճամբու հետեւած էին և վերջապէս հասկցան որ Ֆրանսայի հետ համաձայնութիւնը միակ միջոցն էր Իտալիոյ տալու այն կացութիւնը որուն կը տենչայ։ Բաղձալարութեան եղանակը փոխուեցաւ, սակայն առարկան միեւնոյնը մնաց և այդ առարկան է Իտալիոյ առաւածումը՝ գաղթավայրերու տեսակէտով։ Սակայն Իտալիոյ չահերը ամէնէն աւելի Ափրիկէի մէջ է որ իրենց դէմ կ'ունենան Աւստրիոյ չահերը, որով բարդաճակալէս անհամաձայնութեան հանգամանք մը կ'ունենան Երրեակ Զինակցութեան ընդհանուր չահերուն և գոյութեան պատճառին հետ, եթէ երբեք կայ այդ տեսակ պատճառ մը։ Ասոր համար է որ իտալական զգացումը էապէս հակաւստրիական մնացած է և Իտալացիները փութով ամէն առիթէ ու պատրուակէ կ'օգտուին, արտայայտելու այդ զգացումը։ Իտալիոյ պետական մարդերը խիզախաբար վերջապէս հասկցան ու զգացին, երկար ատեն սխալ ճամբու մը հետեւելէ ետքը, թէ Ֆրանսա ու Անգլիա ճիշդ այն երկու տէրութիւններն են որոնց չահերը կը համապատասխանեն Իտալիոյ չահերուն՝ թող չտալու համար համաշխարհական տենչանքներու գերումը որոնք աւստրո-գերմանական դիւանագիտութեան կանխէն կը յառաջանան, և թէ այն օրը, ուր այդ տենչանքները ուղղակի քանի մը դժուարութիւն յայտնեն, Իտալիա պիտի մնայ, եթէ չվայելէ աջակցութիւնը այն երկու տէրութեանց, որոնք եւս հարկեցուցիչ պատճառներ ունին այդ պատահականութիւնը թող չտալու։ Ասոր վրայ աւելցուցէք սա պարագան թէ Իտալիա եթէ երբեք տարբեր ընթացք մը ունենայ, մեծապէս պիտի վնասուի։ Անգլիա Միջերկրականի մէջ ունի այն տեսակ ոյժեր որոնք, նոյն իսկ առանց Ֆրանսայի ունեցածին աջակցութեանը, մէկ քանի օրուան մէջ պիտի կրնայ ջախջախել Իտալիոյ ծովային ու ցամաքային զօրութիւնը։ Ահա թէ ինչո՛ւ համար Երրեակ Զինակցութիւնը իր սկզբին մէջ կնքուեցաւ ու յօրինուեցաւ՝ ցամաքային դաշնակցութիւն մը ըլլալու ձեւով, կարգ մը պարագաներու մէջ կարող ըլլալու Իտալիոյ զօրութիւնը Ֆրանսայի զօրութեան դէմ հանելու, երբ, օրինակի համար, ինչ որ նուազ հաւանական է, Ֆրանսա առանց պատճառի յարձակի Գերմանիոյ վրայ. սակայն ասոր փոխարէն որ և է տրամադրութիւն չի պարունակեր՝ ստիպող Իտալիան որ նաւային զօրութիւնը Գերմանիոյ տրամադրութեան տակ դնէ Անգլիոյ դէմ պատերազմի մը պարագային, և այդ ալ այն պարագային, երբ Անգլիա առանց ընդունելի պատճառի յարձակի Գերմանիոյ վրայ։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդը երեքշաբթի օրը որոշեց հետեւեալ հինգ սկզբունքներու վրայ խմբագրուած՝ օրինագիծ մը պատրաստել, Խորհրդարանին երեկուան նիստին ներկայացնելու համար.

1.— Բաժանման օրէնքը որ կղերականներուն մասամբ դրամական հատուցում ընել և անոնց ու ցիւռէն թոշակ տալ կը տրամադրէ, պիտի փոխուի, այնպէս որ ի հարկին կարելի ըլլայ դադրեցնել զանոնք, մինչեւ երկրին օրինաց անհնազանդութեան պարագային։ Բաժանման Օրէնքին համեմատ այդ թոշակներուն կամ ամսականներուն իրաւունքէն կը զրկուին անոնք որ պատժական դատարանին կողմէ դատապարտութեան մը ենթարկուին։ Նախարարութիւնը չուզելով քառասուն հազար կղերականաց հետ պատժական խնդիրներով զբաղիլ, 15էն 50 ֆրանք տուգանքով զանոնք սպառ կարգը դասել, որպէս ջնջել անոնց թոշակները, եթէ նախատեսուած կերպով և չարունակաբար անհնազանդ գտնուին օրինաց, ինչ որ պիտի որոշուի բրօթօքօլներու քննութեամբ։ Նախ և առաջ խնդիր է 1881ի հաւաքման օրէնքը, որուն տրամադրութեանց համաձայն տեղի պիտի ունենան կրօնական հանրային պաշտամունքները եկեղեցիներու մէջ, Պապը արգիլեց հանրային հաւաքումներու համար օրինադրուած դիմումները ընել։ Այդ պարագան ապօրէն վարմունք մը կը նկատուի, մանաւանդ որ օտարին ազդեցութեամբ՝ այսինքն Վատիկանի թելադրութեամբ տեղի կ'ունենայ։

2.— Եկեղեցիներու ինչքերուն անմիջական հաշուեյարդարութիւնը։ Բաժանման օրէնքին համաձայն եկեղեցապատկան ինչքերը պիտի փոխանցուէին օրէնքին տրամադրած կրօնական ընկերակցութեանց որ կաթոլիկ դաւանութեան մէջ պիտի հիմնուէին։ Օրէնքին Դ. յօդուածը այս ընկերակցութեանց օրինական կազմութիւնը Պապին և եպիսկոպոսներուն հաւանութեամբ ենթարկած էր, որպէս զի կաթոլիկ Եկեղեցւոյ մէջ հերձուած յառաջ չի գայ։ Պ. Բրիեանտ տարիէ մը ի վեր ներքին գործոց նախարար է և երբեք չփորձեց բաժանման օրէնքին այդ Դ. յօդուածը փոխել։ Հիմա Վատիկանն է որ պատճառ կ'ըլլայ այդ Դ. յօդուածին անգործադրելի դառնալուն և եկեղեցապատկան ինչքերը Եկեղեցիէն առնելուն, վասն զի Վատիկանն է որ կաթոլիկ կրօնական ընկերակցութեանց կազմութիւնն արգիլելով կը զրկէ Եկեղեցին իր սեփականութիւններէն։ Հիմա կառավարութեան կողմէ պաշտօնեաներ պիտի կարգուին եկեղեցապատկան ինչքերուն հաշուեյարդարութիւնը ընելու համար։

3.—Արքեպիսկոպոսներու և եպիսկոպոսներու ապարանքները, քահանաներու տուները և կղերանոցները պետութեան, կառավարական պաշտօնատուններու և համայնքներու պիտի անցնին, և երբեք վարձու չպիտի տրուին եպիսկոպոսաց և կղերին։ Բաժանման օրէնքին համաձայն այդ շէնքերը չատ տարիներու համար ձրիապէս իրենց պիտի թողուէին և սա Եկեղեցին վարձու պիտի տրուէր, բայց Վատիկանի յառաջ բերած այս վիճակին համար, արքեպիսկոպոսները, եպիսկոպոսները և քահանաները անդադար պիտի ելլեն իրենց բնակարաններէն, և երկու օրուան մէջ պիտի կատարուի այդ գործողութիւնը։ Բարիզի Կարտինալ Ռիչարտ արքեպիսկոպոսը յայտարարեց՝ կառավարութեան կողմէ ըլլալիք առաջին պահանջման թողուլ իր արքեպիսկոպոսական ապարանքը և մասնաւոր տան մը մէջ բնակիլ։

4.—Օրինական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ֆրանսական չահերը պաշտպանելու համար։ Նախարարաց Խորհուրդը պաշտօնական դեկլարացիային խմբագրած սա է որ չատ լուրջ որոշում մը կը պարունակէ իր մէջ։ Այն Ֆրանսացիները որոնք օտար տէրութեան մը ծառայութեան մէջ կը մտնեն, կը կորսնցնեն իրենց իրաւունքները ֆրանսական քաղաքացի ամէն ունեցած իրաւունքները։ Պ. Բրէժանօ Վանուէի և Վարի նահանգներուն մէջ անցեալ սեպտ.ին խօսած ճառերը եպիսկոպոսները և կրօնականները օտար տէրութեան մը պաշտօնեաներ անուանեց։ Ահա այդ օտար տէրութիւնը՝ այսինքն Վատիկանի իշխանութիւնը կը հրամայէ կղերին չյարգել ֆրանսական օրէնք մը։ Երբ եպիսկոպոսները և հոգեւորականները հնազանդին տրամադրաբար եկող այս հրամանին, կը ցուցնեն թէ հանդէպ օտար տէրութեան ունեցած իրենց պարտաւորութիւնները աւելի բարձր կը համարին՝ իրենց իբրեւ ֆրանսական քաղաքացի ունեցած պարտաւորութիւններէն։ Հետեւաբար Պ. Բրէժանօ իրաւունք ունի երբ զանոնք օտար պաշտօնեաներ կ'անուանէ։ Այն եպիսկոպոսներն ու հոգեւորականները որ օրինաց հակառակ վարուելու համար օտարէն հասած հրամաններուն կը հնազանդին, քննականապէս կը կորսնցնեն ֆրանսական քաղաքացիի իրաւունքները, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս ֆրանսական քաղաքացիները կը կորսնցնեն իրենց քաղաքային իրաւունքները, երբ առանց արտօնութեան, զինուորական ծառայութեան մէջ մտնեն։ Եպիսկոպոսները և հոգեւորականները պիտի վտարուին Ֆրանսայէն իբր օտարական, եթէ չարունակեն չյարգել օրէնքը։

5.—Պատերազմական Նախարար Բիքառ զօրավարը այսօր տեղեկութիւն տուաւ Նախարարաց Խորհուրդին թէ զինուորագրող հրամանատարներուն հրաման տուած է մինչեւ դեկտ. 15 նորընծայ քահանաներէն վկայագիր պահանջել, իրենց ուսումը չարունակելը հաստատող. իսկ այն նորընծաները որ մինչեւ դեկտ. 20 չկրնան ներկայացնել այդպիսի վկայագիր մը, 1907 յուն. 1ին իրենց զօրամասերը պիտի զրկուին երկամեայ զինուորական ծառայութիւննին կատարելու համար։ Որովհետեւ կղերանոցները կը փակուին, և ոչ մէկ նորընծայ ի վիճակի չպիտի ըլլայ պահանջուած վկայագիրը ներկայացնել, բաժանման օրէնքին համեմատ հոգեւորականները և կղերանոցներուն մէջ գտնուած ուսանողները կամ բոլորովին ազատ էին զինուորական ծառայութենէ և կամ մէկ տարի միայն կը ծառայէին։ Վատիկանի այժմու բռնած ընթացքին հետեւանքով, նորընծաներուն այս առանձնաշնորհումը պիտի ջնջուի և 5500 երիտասարդ հոգեւորականներ զինուորական ծառայութեան մէջ պիտի մտնեն։ Ֆրանսայի կառավարութեան ձեռք առնելիք այս միջոցներէն կ'երեւի թէ Նախարարութիւնը այս անգամ իսկ հաւատարիմ կը մնայ այն չափաւորութեան, որ տեւական նկատողական քաղաքականութեան ամբողջ ընթացքին մէջ։ Կառավարութիւնը չուզեր պատժական օրինաց տրամադրութեան ենթարկել հոգեւորականները և կը խուսափի այն անհամար դատերէն, որոնք կղերին՝ հաւաքման օրինաց հակառակ վարուելէն յառաջ պիտի գային։

—Երկուշաբթի Նախարարաց Խորհուրդին որոշման համաձայն Ֆրանսայի արքեպիսկոպոսներն ու եպիսկոպոսները հրաման ստացան իրենց բնակած ապարանքները անմիջապէս հեռանալու։ Բարիզի արքեպիսկոպոս Կարտինալը հրաման ստացաւ դեկտ. 13էն իր ապարանքէն ելլել։ Այս կարգադրութիւնը արքեպիսկոպոսին հաղորդուեցաւ Սէնի ոստիկանապետին ձեռքով։ Արքեպիսկոպոսին քարտուղար Բլէման աբբան միջոց նամակը ստացած ըլլալուն համար ստացագիր տալ։ Բարիզի արքեպիսկոպոսը 88 տարեկան է և հիւանդութեան պատճառաւ առայժմ չի կրնար փոխադրուիլ։

—Վիեննայի պապական պատուիրակ Պիւմօնդի Իշխանը որ քովը կը ճանչնայ Բարիզի պապական պատուիրակը՝ Մոնս. Մոնդանինին, խօսելով Ֆրանսայի և Վատիկանի ձգտեալ յարաբերութեանց մասին ըսաւ. «Ֆրանսա չահ մը չունի Մոնս. Մոնդանինին արտաքսելով։ Եպիսկոպոսները այժմ աւելի մեծ դիւրութեամբ կրնան Վատիկանի հետ յարաբերութեան մէջ մնալ քան առաջ։ Չինի և Ճափոնի կաթոլիկներն անգամ կը ճանչնան Պապը իբր գլուխ ընդհանուր Եկեղեցւոյ։ Պապը կ'ուզէր որ Ֆրանսա արտայայտէր իր խոստումները։ Հոգեւորականութիւնը կարգապահութեան պաշտպան է և բոլոր այն երկիրները որոնք կաթոլիկ Եկեղեցւոյ դէմ պայքար մղած են, օգուտ մը չեն տեսած։ Ֆրանսայի կղերը, ըսաւ պապական պատուիրակը, զարմանալի անձնուիրութիւն ցուցուց։ Ես համոզուած եմ որ ֆրանսական Եկեղեցին և Վատիկան նիւթական մեծ կորուստ պիտի ունենան, բայց կաթոլիկ Եկեղեցւոյ հոգեւորական չահերը պաշտպանելու համար չնչին կորուստ մըն է այս։»

—Մոնս. Մոնդանինիի Ֆրանսայէն արտաքսման առթիւ դատական պաշտօնեաներ բազմաթիւ վաւերագրեր տարին անոր բնակարանէն։ Վերջիններուն մէջ էր նաեւ իտալերէն լեզուով գրուած և պապական քարտուղար Մէրրի տէլ Վալին ուղղուած նամակ մը։ Պաշտօնեաները կնքեցին Մոնս. Մոնդանինիի բոլոր սպասաւորները։

—Մոնս. Մոնդանինիի Ֆրանսայէն աքսորումը մեծ տպաւորութիւն ըրաւ Վատիկանի վրայ, որովհետեւ Պապին պատուիրակը մեծ ազդեցութիւն ունէր Ֆրանսայի ամբողջ կղերին և կղերամիտներուն վրայ։ Պապը քանիցս ուզեց հետ կանչել Մոնս. Մոնդանինին, բայց խօսեցան ազդեցիկ եպիսկոպոսներ պաշտպանեցին զայն։

Թան այսպէս կը պատմէ մոնսէնեէօր Մոնդանինիի վտարումը.

Երբ երկու տարի առաջ Բարիզի պապական նուիրակը ետ կանչուեցաւ, Վատիկան Ֆրանսայի մէջ իր չահերուն վարչութիւնը անպաշտօն կերպով յանձնեց մոնսէնեէօր Մոնդանինիի տի Միլլակէօլի, որ երբեմն պապական նուիրակութեան քարտուղար, աշխատակիցը եղած էր մոնսէնեէօր Լօրէնցելլիի։ Նուիրակութեան պաշտօնարանին վրայէն, Էլիզէ փողոց, զինանշանը վար առնուեցաւ։ Եւ սակայն մոնսէնեէօր Մոնդանինի չարունակեց բնակիլ նոյն չէնքին մէջ և կ'ըսուի թէ ինքն էր որ Պապին հրահանգները կը հաղորդէր Ֆրանսայի եպիսկոպոսներուն։ Նախարարաց Խորհուրդին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ նկատողութեան առնուեցաւ մոնսէնեէօր Մոնդանինիի կացութիւնը եւ որոշուեցաւ, Ա. խուզարկութիւններ կատարել պապական նախկին նուիրակութեան չէնքին մէջ. Բ. վտարման վճիռ մը հաղորդել Վատիկանի ներկայացուցիչին։ Ոստիկանութիւնը երեքշաբթի կէսօրէն ետքը ձեռնարկեց այդ հրամանին գործադրութեանը։ Ընդհանուր դատախազի օգնական մը, հարցաքննիչ դատաւոր մը և ոստիկանութեան գոմիսէր մը գացին վերոյիշեալ չէնքը, ուր խուզարկութիւններ կատարուեցան՝ չորսուկէս ժամու չափ։ Այդ պաշտօնեաները ներկայացան այն միջոցին երբ մոնսէնեէօր Մոնդանինի կը պատրաստուէր սեղան մը տալ մէկ քանի բարեկամներու, որոնք հարկադրուեցան հեռանալ, առանց ճաշելու։ Վտարման վճիռը հաղորդուեցաւ այդ կղերականին՝ քսանչորս ժամէն Բարիզէն հեռանալու և Ֆրանսայի իտալական սահմանագլուխը տարուելու համար։

Հռոմէն հետեւեալը կը հեռագրէ Թանի թղթակիցը.

Կարտինալ մը ըսաւ ինծի թէ Պապը որ եւ է զիջում պիտի չընէ, թէ անշուշտ իր որոշումները ետ պիտի չառնէ և թէ ասկէ վերջը Ֆրանսայի կառավարութեան անկ է խօսիլ։ Կարտինալը հարցուց թէ ի՛նչ ընել որոշած է Ֆրանսայի կառավարութիւնը։ Պատասխանեցի թէ պարզապէս բաժանման օրէնքը պիտի գործադրէ։ Կարտինալը յարեց թէ դժուար պիտի ըլլայ երեսուներեք հազար կղերիներ բանտարկել։ Զարմանք կը յայտնէի Պապին վերջին որոշմանը մասին՝ Պ. Պրիանի չրջաբերականին համար, որ լաւ տպաւորութիւն մը գործած ըլլալու երեւոյթը ունէր Վատիկանի մէջ։ Կարտինալը պատասխանեց.— «Սխալ է. լրագիրներն էին որ այդ տեսակ բան մը ըսին։ Իրողութիւնը այն է թէ Վատիկանի մէջ մեծ դժգոհութիւն պատճառեց այդ չրջաբերականը և տեղը պատասխանելու համար է որ Պապը իր վերջին հրահանգը տուաւ՝ արգիլելով կրօնքի պաշտամունքի նկատմամբ ըլլալիք յայտարարութիւնը։»

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԹԷՆՔԷՆ համալսարանը լուր առաւ թէ երեք միլիոն քուրոնի կտակ մը գոյութիւն ունի զոր Հելլենացի մը, Պաւոն Բէֆթինոս, բաւական տարիներ առաջ Զերմանիոյ մէջ մեռած, թողած է։ Այսուհանդերձ այդ կտակը կարգ մը պայմաններու ենթարկուած է։ Կտակը կը տրամադրէ թէ համալսարանը այն ատեն միայն պիտի ստանայ այդ գումարը, եթէ կտակարարը իր մահուան ատեն օրինաւոր կամ ապօրինի որ և է զաւակ չունենայ։ Այդ պարագային հաստատութիւնը նոյն զաւկին պիտի պատկանի և եթէ այս վերջինն ալ առանց ժառանգորդի մեռնի, այն ատեն միայն համալսարանը պիտի ստանայ նոյն գումարը։ Արդ, Պաւոն Բէֆթինոսի մահէն ետքը, օրինական հանգամանք ստացած ապօրինի զաւակ մը երեւան ելաւ։ Անունն է Ֆրայթակ, իր մօրը անունը. ամէնէն կարեւորը այն է որ ամուսնացած է և մէկ տարեկան զաւակ մըն ալ ունի։ Համալսարանը իր միջազգային իրաւաբանութեան ուսուցչին՝ Պ. Սթրայթի պաշտօն յանձնած էր Զերմանիա երթալ և խնդիրը քննել։ Արդարեւ Պ. Սթրայթ հաստատեց այդ ուղղութիւնը, տեսաւ Բէֆթինոսի ժառանգորդը և աշխատեցաւ իրաւախոհութեան մը յանգիլ անոր հետ։ Ժառանգորդը առաջարկեց երկու հարիւր հազար քուրոն տալ համալսարանին, պայմանաւ որ համալսարանը հրաժարի ներկայ ու ապագայ ամէն տեսակ պահանջումներէ։ Համալսարանը կ'երեւայ ընդունելու այդ առաջարկութիւնը, սա նկատմամբ որ կտակը կորսուած է իրեն համար, քանի որ կտակարարը ժառանգորդ մը ունի։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՄԻԼԻՈՆԻ ԿՈՐՈՒՍՏ.— Ճենովայի սակարանին մէջ վերջերս պատահած միջադէպերը կործանեցին մէկ քանի դրամատէրներ որոնք «վեր» (ալա օս) խաղացած էին։ Կորսուած գումարները 250 միլիոն ֆր. կը հաշուուին, որոնք մեծ մասամբ Միլանի զրկուած են, ուր ամէնքն ալ «վար» (ալա պէս) կը խաղային։ Անցեալ չաբթու Ճենովայի մէջ երեսունհինգ միլիոն ֆրանքի գոհարեղէններ տարուեցան ատենի սնտուկը։ Շատ մը կիներ իրենց ադամանդներէն զրկուեցան, օգնելու համար իրենց ամուսիններուն։ Դրամատէրները կ'ըսեն թէ Միլանի մէջ սարքուած կազմակերպութեան մը հետեւանքն էր այդ վիճակը։

Պ. ՌՈՔՖԷԼԼԷՐԻ ԼԻՃԸ.— Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը՝ Պ. Րոքֆէլլէր, իրեն համար իբրեւ տարեդարձի նուէր, Լէքուտի (Նիւ Եորքի նահանգ) իր կալուածներուն մէջ լիճ մը փորել կուտայ մէկ ու կէս էքթարէ աւելի տարածութեամբ։ Պ. Րոքֆէլլէր, որ աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը ըլլալով հանդերձ, ամէնէն չատ ձանձրացողն է, կ'ուզէ իր տխուր կեանքը քիչ մը զուարթացնել։ Յիշեց թէ իր երիտասարդութեանը ամէնէն ճարտար չմշկողն էր, ուստի որոշեց լիճ մը չինել, սառոյցի տակ այդ հաճոյքը վայելելու համար։ Պ. Րոքֆէլլէր կը յուսայ թէ չմշկելու պահուն իր չարժումները պիտի կրնայ տառի մը պատկերը գծել սառոյցին վրայ, ինչպէս կ'ընէր երբեմն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը կէսօրին նոյն մզկիթը գնաց փառաւոր հանդէսով և ուրբաթի աղօթքը կատարելէ ետքը կայս. Պալատ դարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Շուէտի դեսպանը և օտարազգի հիւրեր։ Ներկաներէն ոմանք արարողական Ղալիպ պէյի միջոցաւ արժանացան կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒՄ.— Երէկ, ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը, Շուէտի նոր դեսպան Պ. տ'Անքարսվէրտ իր յանձնարարագիրները մատուցանելու համար, իր հետեւորդներով հանդիսաւոր արարողութեամբ կայս. Պալատ գնաց և պաշտօնապէս Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւը ունեցաւ։

ՇՈՒԷՏԻ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Խարճիէի արարողապետի օգնականներէն Մէհմէտ պէյ, երէկ, պաշտօնական համազգեստով Բէրա գնաց՝ Շուէտի դեսպանատունը՝ պալատական կառքերով։ Յետոյ այդ կառքերէն առաջինին մէջ բազմեցաւ դեսպանը, պաշտօնական համազգեստով, և Մէհմէտ պէյ, իսկ երկրորդ կառքին մէջ՝ դեսպանատան առաջին քարտուղարը։ Առաջին կառքին կ'առաջնորդէին դեսպանատան գաւասները՝ ձի հեծած։ Թօփխանէէն Թագսիմի, Այաս Փաշայի, Կիւմիւշ Սույի, Տօլմա Պաղչէի ու Պէշիկթաշի ճամբով գնաց կայս. Պալատ։ Նոյն միջոցին զինուորական ջոկատ մը զինուորական պատիւներ ընծայեց և պալատական նուագածուներու խումբն ալ նուագեց։ Դեսպանը ընդունուեցաւ արարողապետ Ղալիպ պէյի կողմէ, յետոյ Վեհ. Սուլթանին կողմէ չնորհուած արտօնութեամբ, դեսպանը և առաջին քարտուղարը հանդիսաւոր արարողութեամբ պատիւ ունեցան Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայանալու։ Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշա ալ ներկայ գտնուելով, դեսպանը ներկայացուց Վեհ. Սուլթանին։ Դեսպանը իր կառավարութենէն ստացած յանձնարարագիրները մատուցանելով, յայտարարեց թէ պիտի աշխատի աւելի եւս ամրապնդելու երկու կառավարութեանց միջեւ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները։ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ Իր կայս. մեծարանքները չնորհել դեսպանին։ Դեսպանը իր հետեւորդները ներկայացուց Ն. Կ. Վեհափառութեան, որ Իր կայս. մեծարանքները չնորհեց։ Ասկէ զատ դեսպանը չնորհակալութիւն մատուց իրեն նկատմամբ եղած կայս. չնորհներուն համար։ Յետոյ դեսպանը և հետեւորդները պատուասիրուեցան մասնաւորաբար պատրաստուած չքեղ ճաշով մը։

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐԸ.— Չորրորդ մասը այն ուխտաւորներուն, որոնք կայս. մասնաւոր Արկղին ծախքով Հիճազ կը զրկուին, երէկ դէպի Ճիտտէ ճամբայ ելան Հէլլէնական Իլեճի չոգենաւով։ Կայս. մասնաւոր թիկնապահ Մէհմէտ փաշա սատաքաները յանձնեց ուխտաւորներուն, որոնք բարեմաղթութիւններ ըրին կայս. արեւչատութեան համար։

ՀՆԴԿԱՑԻ իսլամ կրօնաւոր Ապտիւրրահման էֆ. որ Հիճազ ուխտի երթալու համար Կ. Պոլիս կը գտնուի, երէկ ներկայ գտնուեցաւ Սէլամլըքի արարողութեան և արժանացաւ կայս. մեծարանաց։

ՄԷՃԻՏԻԷ ԴՐԱՄՆԵՐԸ.— Ձեռնհաս պաշտօնատունը որոշեց նորէն մէճիտիէ դրամներ պատրաստել, նոյն կարգի առաջուան դրամներուն չրջաբերութիւնը արգիլելու համար։ Այդ մասին հարկ եղած նախնական գործողութիւնները կատարուելու վրայ են։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատան տարեկան մրցումը վերջացաւ անցեալ օրը։ Մասնակցող մանչերու և աղջիկներու թիւն էր 59, որոնցմէ հետեւեալ հայ ուսանողները քննիչ մասնախումբին գնահատմամբ արժանացան և վկայական ստացան.— Օրդ. Էվլին Հանըմեան, Եսթեր Աճէմեան, Մարթա Արապեան, Ժօզէֆին Սըվաճեան, Լուսաբեր Վէզիրեան և Պ. Պ. Պօյաճեան ու Միհրան Լուլեճեան։

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ.— Պետական Խորհուրդը նկատողութեան առնելով սա պարագան թէ կարգ մը հեղինակներու գործերը, երբ պաշտօնապէս արտօնուած ըլլալով հանդերձ տպագրուած չըլլան, անոնց մահուընէն ետքը «թէրքէք»ի ատեն գրավաճառները չատ աժան կը գնեն, կը տպագրեն և մեծապէս կ'օգտուին, մինչդեռ հեղինակին ընտանիքը կը փճանայ, որոշեց որ այս պարագային մէջ՝ այսինքն առանց հեղինակին արտօնութեան երբ գիրքեր տպագրուին, իբրեւ պաշտօնապէս չարտօնուած համարուելով, տպագրիչներուն նկատմամբ օրինական գործողութիւնները կատարուին։ Միանգամայն որոշուեցաւ որ դպրոցական դասագիրքերու հեղինակները երբ մեռնին, անոնց ընտանիքներուն չահերը և իրաւունքները պաշտպանելու համար, այդ ընտանիքներէն արտօնութիւն առնուի։ Նկատելով որ կրթական նախարարութեան ուսմանց ծրագրին մէջ նշանակուած դասագիրքերը մեծաքանակ կը վաճառուին, յարմար դատուած է ասկէ գոյացած չահուն հարիւրին քսանը Տարիւլլէէֆաքային թողուլ, որով ըստ այնմ պիտի զեկուցուի տպագրիչներուն։ Եթէ առանց հեղինակին ընտանիքին արտօնութեան գիրք տպագրուի, տպագրիչը քսանհինգ ոսկիի տուգանքի պիտի դատապարտուի և տպագրուած գիրքերն ալ պիտի գրաւուին։

ՕՍՄ. ԱՐԺԷԹՂԹԵՐԸ.— Պերլինէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պլայխռէօտէր Պանքան, Տոյչէ Պանքի հետ միացած, պահանջեր է Պերլինի Սակարանին մէջ ընդունիլ 8,670,000 անգլիական ոսմ. ոսկին՝ օսմ. միացեալ պարտքին. այդ գումարը կը ներկայացնէ առանձնաշնորհեալ փոխառութիւնը, որուն «քօնվէրսիոն»ը կատարուեցաւ անցեալ յունիսին։

ՆԱՒՍ. ԲԺՇԿԱԿԱՆ վարժարանին կողմէ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ՝ անդամագննական և ախտաբուժական աշխատանոցներու կառուցմանը համար։

ՕՍՄ. ՓԱՆՔԱՆ ճիւղ մը պիտի հաստատէ Սամսոնի մէջ։

ՈՍՏԻԿԱՆ-ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանը տեղեկանալով որ աւազակներ հալածելու և ձերբակալելու մասին ոստիկան-զինուորներէ և անոնց սպաներէն ոմանք իրենց պաշտօնին մէջ կը թերանան, ծանոյց ամէն կողմ թէ այդ թերացումները գործողները խստիւ պատասխանատու պիտի ճանչցուին։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ.—Իգտամ կը ծանուցանէ թէ Ատանայի մէջ մանիֆաթուրայի վաճառական Սարգիս Աղուզարեան և Պիտոնեան սնանկ հռչակուեր են ձեռնհաս դատարանին վճռով։

—Նոյն Թերթը կը ծանուցանէ նաեւ թէ Տրապիզոնի մէջ մանիֆաթուրայի վաճառական Քոնսթանթինիտիս Ալեքսանտրոս էֆ. սնանկացեր է։

ԶԲՀԱՆՆԻՔ զինուորներուն գործածութեանը համար Գերմանիայէն բերել պիտի տրուին նոր գործիքներ, որոնցմով կարելի է ամէնէն խառնակ ջրհորներէն ջուր առնել։

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ կարգ մը անձեր, իրենց ապրուստը աշխատութեամբ ճարելու կարող ըլլալով հանդերձ, գաւառներէն Կ. Պոլիս կու գան և մուրացկանութիւն կ'ընեն, և նկատելով որ ասոնք մուրացկանութեան պատրուակին տակ գողութիւն եւայլն կը գործեն, որոշեց ուշադրութեամբ գործադրել մուրացկաններու վերաբերեալ կանոնագիրը և վերոյիշեալ անձերը իրենց ծննդավայրերը ղրկել։

ՏԷՏԷ ԱՂԱՃԻ մէջ նոր չէնք մը պիտի կառուցուի Օսմ. Պանքային ճիւղին համար։

ՌՈՒՍԻՈՅ Նիքօլա կայսեր անուան տօնախմբութեան առթիւ, չորեքշաբթի օրը, Ռուսիոյ դեսպանատան մատուռին մէջ գոհաբանական աղօթքներ պիտի կատարուին։ Յետոյ սեղան մը պիտի տրուի։

ԷՐԷՅԼԻԻ ածուխի հանքերուն Ընկերութիւնը մեծ մեքենայ մը բերել տուած է՝ մէկ ժամուան մէջ երեք հարիւր թոնօ ածուխ պարպելու չոգենաւերուն ամբարներուն։ Հանքերուն մէջ ալ նոր տեսակ օդահան գործիք մը դրած է։ Միանգամայն առողջապահական վարչութիւն մը և ապահովութեան մնաւակ մը հաստատած է։ Ձեռք առնուած այդ միջոցներով արտածումները աւելի պիտի չատնան, որով Էրէյլիի նաւահանգիստը հարկ պիտի ըլլայ ընդարձակել։

ՕԴԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Հարաւային հովը, երբեմն սաստիկ և երբեմն թեթեւ, դեռ կը չարունակէ։ Մանաւանդ երէկ չորս ժամու չափ ա՛յնքան բուռն էր որ կղզիի ու Գատըգիւղի շոգենաւերը իրիկուան ժամ 10էն ետքը սկսան երթեւեկել։ Այս առտու դէմ հովը նորէն սկսաւ տեղատարափ անձրեւով մը։ Երէկ պահ մը կարկուտ ալ տեղաց և առոր հետեւանքն էր որ փոթորիկը մեղմացաւ։ Շիրքէթի շոգենաւերն ալ երէկ բաւական դժուարութիւններ քաշեցին։ Պէշիկթաշ-Հայտար Փաշայի և Գըտըքէօյ-Սալը Բազարի երթեւեկութիւնները պահ մը դադրեցան։

—Երեք շոգենաւեր, որոնք դէպի Մարմարա ճամբայ ելած էին, փոթորիկին սաստկութենէն չկրնալով յառաջանալ, պարտաւորուեցան ետ դառնալ։

—Մուտանիայի եղերքները մէկ քանի փոքր նաւեր ընկղմեր են։

—Գումգաբուէն մինչեւ Այաստեֆանոս ծովեզերեայ տաղաւարներէ մէկ քանին փոթորիկին սաստկութենէն փլան։

—Խալիճէի մէջ երեքշաբթի գիշեր հիւսիսային հովի բուռն փոթորիկով մը ձիւն տեղացեր է։

—Եւրոպայի զանազան մասերը, մանաւանդ Ալպեանց լեռներուն վրայ ձիւնախառն սաստիկ փոթորիկ կը տիրէ։

ԷՏԻՐՆԷ ԳԱՒԱՌԻ մէջ Նազըմ էֆ. անուն տասնըութ տարեկան երիտասարդ մը նոյն տեղը Նպարավաճառ Լիզորէն առեւտուր կ՚ընէր, սակայն պարտք ունէր ու չէր կրնար վճարել։ Նազըմ էֆ. ամչնալով չէր երթար այդ խանութը։ Լիզոր այդ պարագայէն նեղացած էր, կարծելով որ Նազըմ էֆ. կանխիկ առեւտուրը ուրիշ խանութէ կ՚ընէ։ Նազըմ էֆ. երէկ առտու Լիզորի խանութը գնաց քանի փարայի շաքար գնելու, բայց նպարավաճառը սկսաւ զայն կշտամբել։ Երիտասարդը սրտմտած տունը գնաց և հոն պատմեց իրողութիւնը։ Քեռայրը Իպրահիմ, խոյն, Նազըմ էֆ.ի հետ նպարավաճառին խանութը գնաց. կռիւը սկսաւ և Լիզոր դաշոյնը քաշեց։ Նազըմ էֆ. ուզեց ձեռքէն խլել, բայց ձեռքերը կտրտեցան։ Խանութին աշակերտը՝ Վասիլ պարկ մը նետեց Նազըմ էֆ.ի գլուխը։ Այդ միջոցին Լիզոր դաշոյնը մխեց Իպրահիմի ձախ կողը, սրունքը և անութը. ապա խանութէն ետեւի դուռնէն փախաւ։ Ոստիկանները համնելով վիրաւորը հիւանդանոց տարին, բայց ճամբան մեռաւ։ Վասիլ ձերբակալուեցաւ։

ԱՆԱՏՕԼՈՒ երկաթուղիին 48րդ շաբթուան հասոյթը իւրաքանչիւր քիլօմէթրի համար սապէս եղաւ.— Հայտար Փաշա-Էնկիւրիի գիծ (578 քիլօմէթր) 15,293 ֆր., նախորդ տարիէն 5,337 աւելի և միւս շաբաթներէն 455 պակաս։ Էսկիշէհիր-Գոնիայի գիծ (445 քիլօմէթր) 6,694, նախորդ տարիէն 1,699 աւելի և միւս շաբաթներէն ալ 2,125 պակաս։

ՇԱՄՖՕՐԻ ՄԷԿ ԱՌԱԾԸ.— Մեծ երգիծաբան մը, և պէտք է ըսել, Ֆրանսայի ամէնէն մեծ երգիծաբանը, Շամֆօռ, ըսած է տեղ մը.— «Մարդ ամէնէն աւելի կորսուած պէտք է նկատէ այն օրը ուր չէ խնդացած»։ Եթէ սակայն Շամֆօռ անգամ մը այցելած ըլլար Ղալաթիա, Թիրինկ վաճառատունը, այն ատեն պիտի ըսէր ապահովաբար թէ՝ «Մարդ ամէնէն աւելի կորսնցուցած պէտք է նկատէ այն օրը ուր զգեստեղէնի վերաբերող ո և է բան՝ ուսնոց, հագուստ, ժաքէթ, բալթօ, գլխարկ, ճամբորդութեան պիտոյք՝ չի գներ այս մեծ վաճառատունէն, — Թիրինկէն, — ուր գեղեցիկ ճաշակն ու աժանութիւնը կը մրցին իրարու հետ։»

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՕԾՈՒՄ
Ս. ՓՐԿԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ
ԵՒ
ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՇԷՆՔԵՐՈՒՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ազգ. Հիւանդանոցի նորակառոյց Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն օծման արարողութիւնները սկսան երէկ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ն. Սրբազնութիւնը, ընկերակցութեամբ Գուզկունճուգի աւագերէց Տ. Կարապետ Ա. քահանայ Սեթեանի, Բերայէն ուղղակի Ազգ. Հիւանդանոց գնաց, ուր ընդունեցաւ Տնօրէնութեան կողմէ։ Ներկայ էին՝ Հոգաբարձութեան անդամներէն Յարութիւն էֆ. Ասլանեան, Գրիգոր էֆ. Եկմէքեան և Յարութիւն էֆ. Գարամանեան, ինչպէս նաեւ վերաշինող բարերարներէն Մարդէն էֆ. Յ. Յակոբեան և Կարապետ էֆ. Թահթալըեան, և Խնամակալուհիներէն Տիկին Յ. Գարամանեան և Օր. Մ. Միւհէնտիսեան, ճարտարապետ Ունճեան և Մելիտոսեան էֆ.ները։

Ս. Պատրիարքը՝ Հիւանդանոցի հիւրասրահին մէջ պահ մը հանգստանալէ և պատուասիրուելէ յետոյ, թափօրով առաջնորդուեցաւ նորաշէն եկեղեցւոյ տաճարին դուռը. Ն. Սրբազնութեան կ՚առաջնորդէին, եկեղեցական դասէն, Տ. Վարդան Վ. Բրօխորճեան, Տ. Կարապետ Ա. քհ. և Որբանոցի դպրաց դասը՝ «Ուրախ լեր Ս. Եկեղեցի» երգելով։ Հոգաբարձութեան անդամք և միւս ներկաները կը հետեւէին թափօրին։ Թափօրը երբ տաճար մտաւ, խնկարկութիւն կատարուեցաւ եկեղեցւոյ չորս կողմը. յետոյ սկսան երեկոյեան ժամերգութիւնք և «Նկեւցէ»ի արարողութիւնը։

Արարողութեանց աւարտումէն ետք, Ս. Պատրիարքը առաջնորդուեցաւ հիւրասրահ և գիշերեց Հիւանդանոցին մէջ։ Ն. Սրբազնութիւնը այս առաւօտ հանդիսաւորապէս կը կատարէ եկեղեցւոյ խորանի ճակատի խաչին ինչպէս նաեւ միւս մասերու խաչերուն օծումը։ Իսկ այս իրիկուն կը կատարուի կիրակմուտքի կարգ և դաստանով տեսանողութիւն, ինչպէս ծանուցած էինք երէկուընէ՝ հրատարակելով օծման արարողութեանց կարգացոյցը։ Սոյն հանդիսութեանց համար Ս. Պատրիարքը կանխաւ պատրաստած էր, ըստ Մաշտոցի, ընդարձակ հրահանգ մը, կրօնային արարողական և խարտաւելայի պաշտօնը յանձնելով ծերունազարդ Տ. Կարապետ Ա. քահանայ Սեթեանի որ իր քահանայական պաշտօնավարութեան երկար շրջանին մէջ, 1857էն ի վեր տասնի չափ եկեղեցիներու օծման ներկայ գտնուած է,—Գարթալի, Գընալը կղզիի, Ալթը Մերմերի, Ռումէլի Հիսարի եայլն։

⁂ Երէկուան արարողութեանց աւարտումէն ետքը, Ս. Պատրիարքը անձամբ շնորհաւորեց Յակոբեան Մարդէն էֆ.ն, Հիւանդանոցի երեք թեւերէն մէկը այնքան հոյակապ կերպով կառուցանել տուած ըլլալնուն համար, ինք և իր յարգելի հայրը՝ Յովհաննէս էֆ. Յակոբեան։

Ն. Սրբազնութիւնը, վաղուան հանդիսութեանց պահուն, անձամբ պիտի յանձնէ շինութեանց ծախքերն առանձնող իւրաքանչիւր բարերարի ուղղեալ օրհնութեան Պատրիարքական կոնդակները։

⁂ Ինչպէս երէկ ծանուցինք, վաղը՝ կիրակի՝ առաւօտեան եկեղեցական արարողութիւններէն ետքը, Յ. և Մ. Յակոբեանց յարկաբաժնի մեծ սրահին մէջ սեղան մը պիտի տրուի, որուն պիտի նախագահէ Ս. Պատրիարքը, և ներկայ պիտի գտնուին վերաշինող բարերարներն՝ ընտանեօք, Հոգաբարձութեան անդամները, և եկեղեցական ու աշխարհական հրաւիրեալներ։ Այս սեղանը պիտի սարքուի Մ. Թօքաթլեան ճաշարանին կողմէ։ Երկրորդ սեղան մը եւս պիտի տրուի ուսանողներու տաղաւարին մէջ։

* * *

Ազգ. Պատրիարքարանի վարչական գլխաւորին պէտ Բարթող էֆ. Թէլեան երէկ, իր անուան տօնախմբութեան առթիւ, Պատրիարքարանի մէջ ընդունեց շնորհաւորական այցելութիւններ։ Ս. Պատրիարքը Հիւանդանոցէն՝ շնորհաւորական քարթ մը ուղղած էր բազմաշխատ Դիւանապետին։

—Այսօր, Պատրիարքարանը գոց է, Ս. Թադէոս և Բարթողիմէոսի տօնին առթիւ։

—Դատաստանական Խորհուրդի երեք նորընտիր անդամներուն, որոնց անունները ծանուցած ենք, հրաւիրագիր ղրկուեցան Պատրիարքարանէ, որպէս զի այդ Խորհուրդը ի նիստ գումարուի։

—Ուսումնական Խորհուրդը իր շաբաթական նիստը կայացուց երէկ, Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ։— 1. Մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարաններու մէկ քանի տեսուչները Խորհուրդին դիմելով, հրահանգ կը խնդրէին թէ շաբթուան մէջ պատահած տօներուն ո՞ր օրերուն պէտք է փակ մնան վարժարանները։ Խորհուրդը դիտելով որ Կազմական Կանոնագրին 26րդ յօդուածին մէջ այս մասին որոշ տրամադրութիւն մը չկայ, որոշեց խնդրել Ս. Պատրիարքէն, որ հաճի ճշդել այս պարագան։— 2. Տարեգլխի առթիւ, որ կը մօտենայ, Խորհուրդը արժան դատեց նախորդ տարիներու նման պատրաստել մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարաններու վիճակացոյցը, յարակից ցուցակներով, և աշխատութիւնը յանձնեց քարտուղար Հայկեան Գառնիկ էֆ.ի։ — 3. Որբանոցի տեսուչը գրով մը գանգատ յայտնած էր թէ երկու ուսուցիչներ անցեալ հոկտեմբեր ամսոյ մէջ առանց ո և է զեկուցման յանկարծ հրաժարած և մեկնած են։ Խորհուրդը նկատելով որ յիշեալ ուսուցիչներուն այս ընթացքը գլխովին կը հակառակի կազմ. Կանոնագրի վերաքննեալ 41րդ յօդուածին տրամադրութեանց, որոշեց իր յառաջիկայ նիստին կոչել զանոնք բացատրութիւն պահանջելու համար։ Ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը ուսուցիչներու վկայագիրներու խնդիրներով։

—Խասգիւղի Գալֆաեան Որբանոցի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Տէր և Տիկին Արամ էֆ. Ֆնտըքլեան հանգուցեալ Աբրահամ էֆ. Կիւմիւշեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի մէկ օսմ. ոսկի նուիրած են նոյն Հաստատութեան։

ՄԵՐ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, 1905ի սկիզբէն Լոյս կը հրատարակուի իբր կրօնական շաբաթաթերթ, խմբագրապետութեամբ Տ. Բաբգէն Ծ. վրդ.ի, իւրաքանչիւր թիւը 24 էջով և խնամուած ու կրօնաթերթի մը նպատակայարմար պարունակութեամբ։ Իսկ թերթին մատակարարութեան հոգն առանձնած էր Կարապետ էֆ. Խօրասանճեան։ Թէ Տ. Բաբգէն Ծ. Վրդ. և թէ գրասէր վաճառականը սոյն համաձայնութիւնը գոյացուցած էին երկու տարուան շրջանի մը համար որ կը լրանայ ներկայ դեկտեմբերի վերջը, որմէ ետք պիտի հրաժարին կրօնաթերթին հրատարակութենէն։ Պէտք է խոստովանիլ թէ Լոյսը, իր այս երկամեայ շրջանին մէջ, զգալի պէտքի մը գոհացում տուաւ, հրատարակելով հմուտ ու ձեռնհաս եկեղեցականներու յօդուածներ՝ կրօնական նիւթերու վրայ։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Լոյսի ճակատագիրը, 1907ի սկիզբէն, բայց կ՚իմանանք թէ անոր արտօնատէրը յարմար կարգադրութիւն մը ընելու վրայ է՝ անոր շարունակութեանը համար։ Հաւանաբար Լոյսը նորէն հրատարակուի իբր շաբաթաթերթ, գրական կամ գրական-կրօնային, 16 էջով՝ փոխանակ 24ի։

⁂ Մասիս գրական շաբաթաթերթին ալ, որուն հրատարակութիւնը ընդհատուած կը մնար ժամանակէ մը ի վեր, այսօրուընէ վերստին հրատարակուիլ սկսած է, Ենովք էֆ. Արմէնի խմբագրութեամբ, դարձեալ իբրեւ շաբաթաթերթ, հասցէ ունենալով՝ Պոլիս, Սասունեան տպարանը ուր կը տպագրուի։ Յաջողութիւն կը մաղթենք այս գրական-հրատարակչական ձեռնարկին։

⁂ Բիւրակն առեւտր. շաբաթաթերթը, իր Բ. տարեշրջանը թեւակոխելուն առթիւ, իր ծաւալը վերածած է՝ 24էն 48 էջի, փորձի համար, որուն տեւական ըլլալուն փափագող ենք։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ԱԺԱՆՍ ՏԸ ՔՈՆՍԹԱՆԹԻՆՕՊԼ)

ՊԷՇԹԱ, 14 դեկտ.— Իրիկուան ժամ $10^1/_2$ին Արեւելեան ճեպընթացը, Տանաբէզլիի կայարանին մօտ, ընդհարեցաւ վաճառաբարձ կառախումբի մը։ Օգնութեան համար կառախումբ մը ղրկուեցաւ նոյն տեղը։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ տակաւին առնուած չեն։

ՎԻԵՆՆԱ.—Կառավարութիւնը Աւագաց Ժողովին ներկայացուց օրինագիծ մը՝ որով այդ Ժողովին մշտնջենական անդամներուն թիւը 180ի կը սահմանափակուի։ Պաշտօնական շրջանակի մը նայելով Աւագաց Ժողովը արդէն պիտի չյարուցանէ ընտրական օրէնքին դէմ, զոր Երեսփ. Ժողովը քուէարկած է։

ՊԷԼԿՐԱՏ.— Սերվիոյ Թագաւորին ազգականներէն Բօլ Իշխանին վրայ վիրաբուժական գործողութիւն կատարուեցաւ «ափանտիսիթ»ի հետեւանքով։ Վիճակը գոհացուցիչ է։

ԼՕՆՏՐԱ.— Նորվէկիոյ Թագաւորը ու Թագուհին, առաւօտ Գերմանիա ուղեւորեցան։ Էտուարտ Է. և արքայական գերդաստանին անդամները մինչեւ կայարան ուղեկցեցան անոնց, բաց ի Ալեքսանդրա Թագուհիէն, որ թեթեւ անհանգստութեան մը հետեւանքով չէր կրցած դուրս ելլել։

ՉԷԹԻՆԻԷ.— Չէթինիէ քաղաքը մայրաքաղաքի մը համար անհրաժեշտ եղած պայմանները չներկայացնելուն համար, —մանաւանդ ձմեռը որ շատ խիստ է, ջուրի նուազութիւն կայ— քառասուն առաջարկութիւններ եղան Սքուփչինային, մայրաքաղաքը Տանիլօվկրատ փոխադրելու համար։ Այդ ծրագիրը մօտերս վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի։

ՊԷՇԹԱ.—Աւստրիոյ պատուիրակութեանց ժողովին մէջ Պ. Շէօնայխն յայտարարեց որ ընդհանուր զինաթափութեան գաղափարը իրականանայ՝ միջազգային տրամադրութեանց համաձայն։ Ֆրանսայի վրայ խօսելով ատենաբանը ցաւ յայտնեց թէ այդ երկրին կաթոլիկներուն զգացումները և իրաւունքները կը բռնաբարուին։

(ԱԺԱՆՍ ՆԱՍԻՕՆԱԼ)

ԼՕՆՏՐԱ, 14 դեկտ. — Թանճէրէն առնուած լուրերու նայելով Էրախուլի լեռնային ցեղերուն մօտ կ՚աշխատի 15,000 հոգիով արշաւախումբ մը կազմել՝ Թանճէրի եւրոպացիներուն դէմ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Լիտուալ տունը չկրնալով օգտակարապէս կատարել ցորենի մատակարարութիւնը՝ Ռուսիոյ սովեալ նահանգներուն, ներքին գործոց նախարարութիւնը 4200 վակոն արմտիք գնեց, որոնք յառաջիկայ յունուար 2էն առաջ պիտի բաշխուին։

— Բեդերսպուրկի ճափոնական գլխապաշտօնատարը ռուս ճարտարագէտներուն և վաճառականներուն հաղորդեց ցուցակը այն ապրանքներուն՝ որոնք կրնան դիւրաւ սպառիլ ճափոնական հրապարակներուն վրայ։ Կը ծրագրուի նաեւ ռուս-ճափոնական պանքայի մը հաստատութիւնը՝ երկու երկիրներուն միջեւ գործառնութիւնները դիւրացնելու համար։

ՉԷԹԻՆԻԷ.— Վիէննայի իտալական դեսպանատան խորհրդական Բարըլըզզի մարքիզը որ Չէթինիէի դեսպան կարգուած է, յառաջիկայ շաբթու իր նոր պաշտօնատեղին կը ժամանէ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Լրագիրները խօսելով կը քննադատեն Ռայխսդադին լուծումը։ Զրոյց ելաւ թէ Նախարարապետ ֆոն Պիւլով Իշխանը հրաժարած է, բայց յետոյ հերքուեցաւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերէն դեկտ. 13)

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Համաշխարհային պատմութեան համար Ֆրանսայի և Վատիկանի պայքարը մեծ կարեւորութիւն ունի։ Ֆրանսայի հոգեւոր և քաղաքային իշխանութիւնները իրարու դէմ պայքար կը մղեն։ Երկու հսկայ հակառակորդներ կը մրցին։ Մէկ կողմ կանգնած է արդի Ֆրանսա որ իր հզօր զօրութեամբ կ՚իշխէ առեւտուրի և ամբողջ քաղաքակրթութեան վրայ և կ՚ուզէ իր քաղաքացիներու հոգեւոր և մտաւոր պէտքերն ալ հոգալ։ Անոր դէմ կանգնած է համաշխարհային կազմակերպութիւն ունեցող Կաթոլիկ Եկեղեցին, որ Ֆրանսայի նոյն իսկ յետին գիւղին մէջ իր ներկայացուցիչն ունի։ Եթէ Վատիկան համաձայնութիւն մը չգոյանայ, այն ատեն բոլոր եկեղեցական գոյքերը պիտի գրաւուին, արքեպիսկոպոսական և եպիսկոպոսական ապարանքները, քահանայից յատկացուած տուները և դպրոցներուն շէնքերը պիտի գրաւուին և համայնքներուն յանձնուին։ Ո՛չ միայն Բարիզի կարտինալ Ռիշառ իր բնակարանէն պիտի հեռանայ, այլ և հազարաւոր քահանաներ և երէցներ։ Բաժանման օրէնքին չհնազանդող հոգեւորականները պիտի վտարուին Ֆրանսայէ և քահանայացուները զինուորական ծառայութեան պիտի կոչուին։ Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ կղերականները իրենց օգնութեան պիտի կանչեն գիւղացիները, Պրըդանիի ձկնորսներէն սկսեալ մինչեւ Օվերնեի լեռնականները։ Գարնան երբ եկեղեցական գոյքերը ցուցակագրուեցան, հիւսիսային Ֆրանսայի գիւղացիները յաճախ ընդդիմացան։ Այդ ամէնքը սակայն նախերգանքն էր այն մեծ իրողութեան որ քանի մը օրէն Ֆրանսայի մէջ պիտի կատարուի։

Ֆրանսական կառավարութիւնը մեծ համբերատարութեամբ և խաղաղասիրութեամբ բաժանման օրէնքը գործադրելու սկսաւ, յայտարարելով որ եկեղեցական գոյքերը եկեղեցական ընկերակցութիւններու կամ առանձին համայնքներու պիտի յանձնէ։ Սակայն Պապը իր «Կրավիսսիմա» կոնդակով մերժեց կրօնական ընկերակցութեան գաղափարը, և ըսաւ որ այդ համայնքները եպիսկոպոսներու հովուութեան ներքեւ պէտք է մնան։ Ֆրանսական կառավարութիւնը ընդունեց այս առաջարկը։ Ժամանակ մը այնպէս թուեցաւ որ բաժանման օրէնքը վերջնականապէս ընդունուած է։ Ֆրանսայի եպիսկոպոսներ յայտարարեցին նոյն իսկ որ իրենք «պատուաւոր փորձ» մը պիտի ընեն բաժանման օրէնքը գործադրելու համար։ Վատիկան չլսեց ֆրանսացի եպիսկոպոսներու ձայնին և ինկաւ վանական կարգերու մեծաւորներու ազդեցութեան տակ և մերժեց բաժանման օրէնքը և կրօնական ընկերակցութիւնները։ Պապական շրջաբերականին համաձայն բոլոր կաթոլիկներն ևս միւս ֆրանսացի քաղաքացիներուն պէս ժողովներ կազմելու իրաւունք պիտի ունենային։

Կրթական և կրօնից նախարար Պ. Պրիան ընդունեց այդ առաջարկը և յայտարարեց որ 1881ի օրինաց համաձայն բոլոր քաղաքացիները իրաւունք ունին, ժողովելու, բայց առաջուընէ տեղական կառավարութեան տեղեկութիւն պէտք է տան միշտ։ «Ես չեմ ուզեր որ այս օրէնքը տառացի կերպով գործադրուի եկեղեցիներու համար, ըսաւ կրթական և կրօնից նախարար Պ. Պրիան, բայց իւրաքանչիւր համայնք տարին անգամ մը տեղեկութիւն պէտք է տայ կառավարութեան։» Սակայն Վատիկան չընդունեց Պ. Պրիանի քաղաքականութիւնը և հակառակեցաւ։ Կաթոլիկ Եկեղեցին ինք իրեն կ՚ուզէր և չընկրկեցաւ։

Տարիներ շարունակ արդէն այս պայքարը կը մղուէր Ֆրանսայի և Վատիկանի միջեւ։ Կղերականութիւնը միշտ քաջալերած է վերջին դահլիճներուն հակառակ կուսակցութիւնները. այս զօրավար Պուլանժէին՝ կաթոլիկ Եկեղեցին իր օրհնութիւնը տուաւ, որովհետեւ զօրավարը անոր ձգտումները պաշտպանեց և քաջալերեց։ Լէոն ԺԳ. Պապը խաղաղութեամբ ապրեցաւ Ֆրանսայի հետ։ Տրէյֆիւսի խնդիրը ցուցուց թէ կղերականութիւնը դեռ որքան մեծ ոյժ մը ունէր։ Այս պատճառաւ Վալտէք Ռուսօ և Քօմպ բաժանման օրէնքը օրակարգի մէջ դրին և այսպէս ծագում առաւ այս հսկայական պայքարը որուն արդիւնքէն պիտի երեւայ թէ կաթոլիկ Եկեղեցին իրաւամբ կ՚իշխէ դեռ Ֆրանսայի վրայ։ Գերմանիոյ կաթոլիկ Եկեղեցւոյ դէմ մղած պայքարը մանրանկար մըն է միայն այն ահագին մրցակցութեան, որ այժմ Ֆրանսայի մէջ տեղի կ՚ունենայ դահլիճին և կղերականութեան միջեւ։

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՅՔԱՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՊԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԻ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒԱԾ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶ, 12 դեկտեմբեր. — Երբեմնի պապական նուիրակի ապարանքին մէջ կատարուած խուզարկութեան միջոցին գրաւուեցան բազմաթիւ պաշտօնական թուղթեր, որոնց քննութեամբ ներկայիս զբաղած է պատկանեալ իշխանութիւնը։ Արտաքին գործոց նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատար մը պաշտօնական թուղթերու քննութեանց ներկայ կը գտնուի, որովհետեւ բոլոր այն գրութիւնները որոնք դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումէն առջի միջոցին կը պատկանին, նկատողութեան չպիտի առնուին։ Մոնսենեօր Մոնդանինի ոստիկանական գոմիսէրի մը առաջնորդութեամբ մինչեւ սահմանագլուխ տարուեցաւ։

—Այն երեք քահանաները որոնք ամբաստանուած են բաժանման օրէնքին 35րդ յօդուածին դէմ վարուած ըլլալու յանցանքով, ըստ որում Եկեղեցւոյն բեմէն Պապին հրահանգները ժողովրդեան հաղորդեցին ու այսպէսով փորձեցին օրէնքին դէմ ապստամբում մը առաջ բերել. Մոնդանինի վերոյիշեալ երեք քահանաներուն մեղսակից կը նկատուի, քանի որ ինքը այդ քահանաներուն հաղորդած է Պապին հրահանգները։

ՍՈՒԳԸ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶ, 12 դեկտ.—Տեղւոյս շատ մը եկեղեցիներուն մէջ, Բաժանման օրէնքին վերջին օրը ըլլալուն առթիւ, սուգի արարողութիւններ կատարուեցան։ Շատ հանդիսաւոր էր այն արարողութիւնը զոր Ժուէն աբբա (մին վերոյիշեալ երեք ամբաստանեալներէն) Սէնդ-Օկիւսդէն եկեղեցին մէջ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան կատարեց։ Բազմութիւնը թէ՛ եկեղեցին մէջ և թէ դուրսը մեծ էր, և կը բաղկանար մեծաւ մասամբ չքեղ հագուած տիկիններէ։ Թէեւ կարգապահական բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած չէին, սակայն լաւ հսկողութիւն կը կատարուէր։ Ժուէն քահանան պատարագողն էր, և եկեղեցւոյ երաժշտախումբը, որ արուեստագիտական մեծ համբաւ կը վայելէ, երգեց Մոցարդէն, Պէթհովէնէն, Շէլիպէնէն և Հէնտըլէն գեղեցիկագոյն կրօնական կտորներ։

Աւետարանի ընթերցումէն յետոյ Ժուէն աբբան բեմ ելաւ և բողոքեց այն օրէնքին դէմ որ Պետութիւնը Եկեղեցիէն կը բաժնէր։ «Մենք կը բողոքենք, և պիտի շարունակենք միշտ բողոքել այն բանին դէմ, ինչ որ մենք կը նկատենք իբր բռնաբարութիւն մը մեր իրաւանց, մեր խղճի ազատութեան։ Մենք կ՚ուզենք Ֆրանսացի և կաթոլիկ մնալ։ Եկեղեցին չպիտի մեռնի։ Մեր ձեռքէն կ՚առնուին մեր աշխարհային ինչքերը։ Բայց չեն կրնար մենէ առնել 14 դարերու ընթացքին մէջ նուիրագործուած մեր համոզումը։ Մենք կը պահանջենք որ պաշտօնապէս զեկուցանեն թէ մենք գոյութիւն ունինք։ Սակայն մենք ամէնուն աչքին առջեւ չէ՞ որ կ՚աղօթենք ցարդ։ Մեր կրօնական արարողութիւնները հրապարակային, մանաւանդ ձրի չե՞ն։ Մենք վերջին Ֆրանսացիները և լաւագոյն Ֆրանսան սիրողները պիտի ըլլանք այս տեսակ ժամանակի մը մէջ, ուր ամէն բարոյական գաղափար անհետանալու վրայ է։

Ժուէնի այս խօսքերէն յետոյ արարողութիւնը «հոգւոց»ով մը վերջացաւ։ Բազմութիւնը եկեղեցիէն մեկնեցաւ մեծ կարգապահութեամբ և հանդարտութեամբ։

ԿԱՐԾԻՔԸ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶ, 12 դեկտ. — Այն շրջանակներուն մէջ, որոնք Բարիզի Կարտինալ Ռիշառ արքեպիսկոպոսին հետ մօտէն յարաբերութիւն ունին, հետեւեալ կերպով կը խօսին Պապին այն որոշման վրայ, որով հաւաքմանց առթիւ ըլլալիք զեկոյցները արգիլուեցան։— «Կրթական և կրօնական գործոց նախարար Պ. Պրիան իր շրջաբերականին մէջ բացատրեց թէ փոխանակ 1881ի հաւաքմանց օրէնքին համաձայն իւրաքանչիւր կրօնական հաւաքումէ առաջ տեղեկութիւն տալու, տարին մէկ անգամ զեկոյցը բաւական պիտի համարուի։ Այս որոշումը ի նպաստ կաթոլիկներուն էր որ տրուեցաւ, թէեւ օրէնքին դէմ ընթացք մը կար այս որոշման մէջ։ Պրիան հակառակ վարուեցաւ հաւաքման օրէնքին։ Ինչ երաշխաւորութիւններ ունինք որ Պրիան կամ իր յաջորդը յետոյ իրենց ընթացքը չպիտի փոխեն։ Կարգադրութիւն մը վաղուան նոր կարգադրութեամբ մը կրնայ փոխուիլ։ Սակայն օրէնքի դէմ այդ ընթացքին հետ տեղի կ՚ունենան նաեւ սեփականութեանց գրաւման գործողութիւններ, որով եկեղեցւոյ վրայ տեսակ մը խնամակալութիւն կ՚ենթադրեն։ Մեզի արգիլուեցաւ նմանապէս աթոռի սուրք առնել, մինչդեռ ուրիշ հաւաքմանց ատեն մուտքի դրամներ կը գանձուին։»

Բարիզի արքեպիսկոպոսական շրջանակներուն մէջ կ՚ըսուի թէ բոլոր նախապատրաստութիւնները առնուած են, որպէս զի մասնաւոր շրջանակներու մէջ ըլլալու ձեւով կաթոլիկ եկեղեցական արարողութիւնները ապահովութեամբ կատարուին։ Ի հարկին կրօնական արարողութիւնները մասնաւորապէս վարձուած շէնքերու կամ համայնքին տեղերու մէջ պիտի կատարուին և հրաւիրագիր ունեցողները միայն արարողութեանց ներկայ պիտի գտնուին։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԱՊԱՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՊԱՐՊՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶ, 12 դեկտ.— 7րդ շրջանակի քաղաքապետին հրամանին վրայ, նոյն իսկ այսօր Բարիզի Ռիշառ արքեպիսկոպոսը ստիպուեցաւ հեռանալ իր ապարանքէն։ Պահպանողական երեսփոխան Տընի Քօշէն, բնակութեան համար իր մասնաւոր տունը առաջարկեց, և արքեպիսկոպոսը ընդունեց առաջարկը։ Կ՚ըսուի թէ կաթոլիկները 87ամեայ արքեպիսկոպոսին իր ապարանքէն դուրս հանուելուն համար դժգոհութիւն պիտի յայտնեն։

Պուատիէ, Մանսի, Սէն Պրիէօ եպիսկոպոսներուն ապարանքները և աստուածաբանական վարժարանները այսօր պարպուեցան։

Երբ Նանսիի եպիսկոպոսը, բազմութեան մը շրջապատուած կը հեռանար իր ապարանքէն, մէկ քանի միջադէպեր տեղի ունեցան։ Որովհետեւ եպիսկոպոսը մէկ քանի անգամներ ձեռքը պաշտօնեայի մը ուսին դրած էր, առ այդ զեկուցագիր մը պատրաստուեցաւ։

ՆԱՒԱՅԻՆ ՑՈՅՑԸ ՄԱՐՈՔԻ ԱՌՋԵՒ

ՎԻԵՆՆԱ, 12 դեկտ.— Ֆրանսական նաւաբաժինը, ծովակալ Դուշառի հրամանատարութեան տակ, չորեք օրը Թանճէրի նաւահանգիստը հասաւ։ Սպանիական երկու յածանաւերն ալ նոյն օր պիտի մեկնէին Քատիքսէ։ Եւ Քատիքսէ մինչեւ Թանճէր հեռաւորութիւնը յիսուն մղոնի չափ ըլլալով, սպանիական զրահաւորներն ալ Թանճէր հասած կրնային ըլլալ շաբաթ օրը։ Բայց կ՚երեւի թէ սպանիական նաւաբաժինը դեռ ճամբայ ելած չէ. իր հրամանատարը՝ ծովակալ Դադա դեռ երէկ իր նաւը մտաւ։ Միւս կողմէ մտահոգութիւնը տակաւ կը շատնայ Թանճէրի մէջ, ուր կացութիւնը իրօք անդոհացուցիչ է։ Էրախուլի Թանճէրէ 30 մղոն հեռու է և իր մարդոց միջոցաւ կը գրգռէ բնիկները՝ Եւրոպացւոց դէմ դրամ և ռազմամթերք տալ խոստանալով անոնց։ Էմիրին կողմէ Ֆէզէն Թանճէր ղրկուած 5000 զինուորները հինգշաբթի օրը հասան։ Նաւային ցոյցն ընելու պաշտօն ունեցող նաւերը դեռ չմիացան և հաւանական չէ որ Էրախուլի մարդիկը եւրոպական օգնութենէն առաջ համնին Թանճէր։

ՄԱՏՐԻՏ, 12 դեկտ.— Լրագիրները կը պնդեն թէ Մարոքի դէմ ո և է գործողութիւն հակառակ է դաշնագրին և Մարոքի երկիրն ատով աւելի կը վնասուի քան թէ Էրախուլիի արարքներէն։ Թանճէրէ լուր կու տան թէ զրահաւորներուն ներկայութիւնը շատ յուզած է ներքին ցեղերը։ 14,000 լեռնականներ կը պատրաստուին դիմադրել ցամաք զօրք ելլելուն։

ՄԱՏՐԻՏ, 11 Դեկտ.— Սանչէզ Ռոման որ Ալճէզիրասի Դեսպանախորհուրդին բանակցութեանց ատեն արտաքին գործոց նախարար էր, կ՚ըսէ թէ ֆրանսական դեսպան Քամպոն այցելութիւն մը տուած է իրեն 24 ժամ առաջ այն ժամէն յորում Ֆրանսական Խորհրդարանին մէջ կարդացուեցաւ Գերմանիոյ հետ նախկին այն համաձայնութիւնը, որով Գերմանիա՝ Ֆրանսայի մարոքեան սահմանագլխին մօտաւորութեան պատճառաւ, կը ճանչնար անոր իրաւունքի առաւելութիւնը։ Սանչէզ Ռոման դիտել տուած է Քամպոնի թէ Սպանիա եւս միեւնոյն դիրքին մէջ է ինչպէս Ֆրանսա։ Սպանիոյ այժմու արտաքին գործոց նախարար Բէրէզ Քապալէրօ կը յայտարարէ թէ Ալճէզիրասի Դեսպանախորհուրդը Մարոքի մէջ շահ ունեցող ամէն ազգաց համար խաղաղութեան և համաձայնութեան ժողով մըն էր և կը յաւելու թէ Սպանիա և Ֆրանսա Մարոքի մէջ տիրող այժմու անկանոն կացութեան համար ստիպուած են գործել։ Շատեր ցաւ կը յայտնեն Ալճէզիրասի դեսպանախորհուրդին վրայ հրատարակուած Կարմիր Տետրակին լակոնական համառօտութեան համար։

ՊԷՐԼԻՆ, 12 դեկտ.—Քէօլնիշէ Զայթունկի կը հեռագրեն Թանճէրէ. «Էրախուլիի կողմէ բնիկները գրգռելու լուրերը կը հաստատուին։ Էմիրին ղրկած զինուորներուն ժամանումը [illegible] Թանճէր զինուորական [illegible] Էրախուլիի [illegible] մարդոց յարձակման վտանգ։»

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դեկտեմբեր 13

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

Ռուսիոյ և Ճափոնի միջեւ եղած կարծիքներու տարբերութիւնը առեւտրական դաշնագրի, ձկնորսական խնդրի և Մանջուրիոյ Արեւելքի [illegible] երկաթուղւոյ մասին, Անգլիոյ կողմէ մեծ ուշադրութեամբ կը դիտուի։ Անգլիական դիւանագէտները կը ցաւին որ Ռուսիոյ և Ճափոնի միջեւ կարծիքներու տարբերութիւններ կան, [illegible] Անգլիոյ քաղաքականութեան վրայ։ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ [illegible] խնդիրներու կարգադրութեան [illegible] Անգլիոյ դաշնակցին՝ Ճափոնի հետ Ռուսիոյ ունեցած խնդիրներուն լուծումը։ Անգլիա այս պատճառաւ [illegible] Ռուսիոյ և Ճափոնի յարաբերութիւնները բարւոքելու համար։

Պետերսպուրկէն եկած լուրեր հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն Ռուսիոյ և Ճափոնի միջեւ եղած կարծիքներու տարբերութեան մասին.—Ամէնէն կարեւոր խնդիրը Փորթսմութի խաղաղութեան դաշնագրին մէջ յիշուած առեւտրական նոր դաշնագրութիւնն է։ Ճափոն [illegible] Ռուս կառավարութիւնը կը բողոքէ Ճափոնի դէմ, [illegible] Փորթսմութի դաշնագրին 10րդ յօդուածին համաձայն Սախալինի կղզւոյն այն մասին մէջ, որ Ճափոնցիներուն յանձնուեցաւ, [illegible] Մանջուրիոյ Արեւելքի ռուսական երկաթուղին [illegible]

ՍԻԲԵՐԻՈՅ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԸ

Բեդերսպուրկէն եկած լուրերուն նայելով նախարարաց Խորհուրդին մէջ խորհրդակցութեան առարկայ եղած է Սիպերիոյ ծովեզերքին վրայ ազատ նաւահանգիստ ունենալու խնդիրը։ [illegible] համար, առեւտրական նախարարը առաջարկեց որ Սիպերիոյ ազատ նաւահանգիստները [illegible] Միւս նախարարները նկատի առնելով Սիպերիոյ [illegible] օգտակար չնկատեցին այս առաջարկը։

ԲԱ

ԼԵԹՕ [illegible]

Դիմել
Ս. ՇԹԱՅՆԻ
Մեծ վաճառատուներ
Կալաթա եւ Պոլիս

[illegible] « Gillette Safety Razor » [illegible]

ԴԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 1/14 Դեկտեմբեր

Օսմ. Պետ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	102 14
Ամէնէն բարձր գին	»	102 16
Ամէնէն վար գին	»	102 10
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	148 —
Ամէնէն բարձր գին	»	148 1/4
Ամէնէն վար գին	»	148 —
Թումպաքի	»	62 —

ԲԱՑՈՒՄ 2/15 Դեկտեմբեր

Օսմ. Պետ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	102 14
» » ժամը 7ին	»	102 14
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	148 —
» » ժամը 7ին	»	148 —
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն	Ա.	339 1/2
» »	Բ.	269 —
Թրամ. Կ. Պօլսոյ	Փ. Կ.	440 —
Անատ. Երկ. Փայտ.	Ա. սերի	516 —
» »	Բ. սերի	514 —
» » [illegible]	Օ. Ո.	18 45
Շիրքէթի Խայրիէ	»	41 50

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ.

Ամսոյս 13/26ի չորեքշաբթի օրուընէ սկսեալ, Օսմ. Կայս. Պանքան իր Ղալաթիոյ կեդրոնին մէջ մէծերիէ առնուած ստորաբաժանումներու փոխանակութիւնը պիտի կատարէ 1000 ղրշ.ի եւ աւելի գումարներու համար միայն։ Հազար ղրշ.է պակաս եղող ո եւ է գումար պէտք է ներկայացնել Պոլսոյ կողմը՝ Թարաքճըլար, մասնաւորապէս բացուած թիւ 15 գրասենեակը։

Կ. ՊՈԼԻՍ 25 Սեպտ. 1906

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.— 1323 գիլհիճճէ 25ի Օրէնքը, 5 փարանոց դրոշմաթուղթի (Ցօղ. 9 թիւ 93) կ'ենթարկէ «այն ծանուցումները, որոնք խաւաքարտի վրայ պատրաստուած են մասնաւորներու կողմէ, և դրուած, կախուած եւ կամ այլապէս ցուցադրուած են հանրային ավլրերու մէջ։ Հետեւաբար՝ երկու փարանոց դրոշմաթուղթ կրող ծանուցման օրինակները, որ տակաւին չէ գործածուած, պարտին ենթարկուիլ օրէնքին տրամադրած յաւելուածական տուրքին. զանցառուները ծանուցանքի պիտի դատապարտուին։ Այն ծանուցումները, որոնք 1310 Րամազանի օրէնքին համաձայն պատրաստուած են և 2 փարանոց փուլ կը կրեն, 3 փարայի յաւելուածական տուրքին ենթակայ չպիտի ըլլան, եթէ երբեք ծանուցման տէրերը մինչեւ դեկտեմբեր 15 (Ն. Տ.) հանր. Պարտքի վարչութեան ներկայացնեն նմուշ մը իրենց ծանուցումէն, յայտարարութեամբ մը միասին, ուր յայտնուած պէտք է ըլլայ ծանուցման օրինակներուն թիւը։ Այդ պայմանաժամը անցնելէ յետոյ, ամէն այն ծանուցումները, որոնց վրայ չէ կատարուած յիշեալ ձեւակերպութիւնը՝ ջնջուած պիտի համարուին։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

30/12 դեկտ. 1906 (1322) 15—15

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԵՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դրամագլուխ 130 միլիոն fուրոն,
ամբողջովին վճարուած
Պահեստի գումար 36 միլիոն
fուրոնի չափ:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամ ըլլալու են։ Ցրիւոն դրուչէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանf-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3 ½ տոկոս կը վճարէ 100 ոսկիէն վար գումարներու համար իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100– 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151– 200 » » »
10 » 201– 500 » » »
15 » 501-1000 » » »
30 » 1001 և անկէ վեր » »

Վինըր Պանf-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզուած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանf – Ֆերայն խնայողական գումարը պարունակող տետրակ մը կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկին զատ։ Վինըր Պանք Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերթ.

Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

Իսմաիլիա շոգենաւը նաւապետ Անտըրլէչ, երկուշաբթի, 17 դեկտմ 1906 (Ռ. Ն.) կէսօրէն ետք ժամը 2ին, Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ իսկ երեքշաբթի 18 դեկտմ 1906 (Ռ. Ն.) կէսօրէ ետքը, ժամ երեքին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Միտիլլի, Իզմիր և Պիրէոն։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը, Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան։

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆրf. 9,500,000
վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահկարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ կեանք ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—2

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ

Ղալաթիա, Թանբապրուն խան, 2 թիւ յարկաբաժին, Օսմանեան Պանքայի դէմ

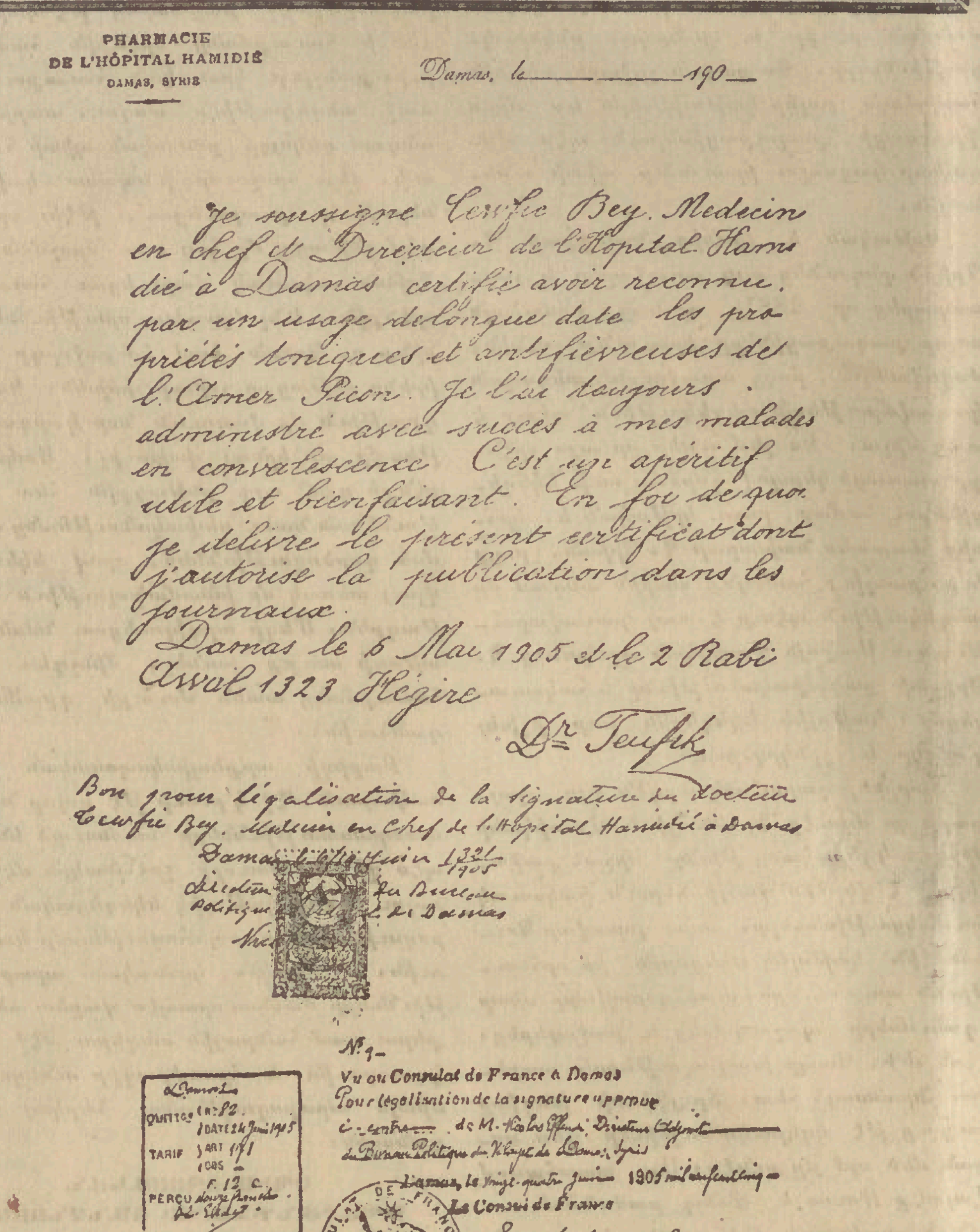

PHARMACIE
DE L'HÔPITAL HAMIDIÉ
DAMAS, SYRIE

Damas, le ______ 190__

Je soussigne Tewfic Bey. Medecin en chef et Directeur de l'Hopital Hamidié à Damas certifie avoir reconnu par un usage de longue date les proprietés toniques et antifiévreuses de l'Amer Picon. Je l'ai toujours administré avec succes à mes malades en convalescence. C'est un apéritif utile et bienfaisant. En foi de quoi je délivre le présent certificat dont j'autorise la publication dans les journaux.

Damas le 6 Mai 1905 et le 2 Rabi Awal 1323 Hégire

Dr Teufik

Bon pour légalisation de la signature du Docteur Tewfic Bey. Medecin en Chef de l'Hopital Hamidié à Damas

Damas [illegible] Juin 1321
1905

Directeur du Bureau Politique [illegible] de Damas

QUITTCE N° 82
DATE 24 Juin 1905
TARIF ART 1/1
F. 12 C.
PERÇU douze francs

N° 9
Vu au Consulat de France à Damas
Pour légalisation de la signature apposée ci-contre de M. Nicolas Effendi Directeur Adjoint du Bureau Politique du Vilayet de Damas, Syrie
Damas, le vingt-quatre Juin 1905 mil neuf cent cinq
Le Consul de France

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ես, ստորագրեալս, Տօքթ. Թէվֆիք պէյ, Ա. բժիշկ և Տնօրէն Դամասկոսի Համիտիէ հիւանդանոցին, Ներկայիւս կը յայտարարեմ թէ երկար գործածութեամբ հրցայ հաստատել Ամէր Բիքոնի ոյժ տուող (tonique) և հակաջերմական յատկութիւնները։ Միշտ ամենայն յաջողութեամբ գործածեցի զայն ապաքինութեան հասած հիւանդներուն։ Պիտոյ և առողջարար ախորժաբեր մըն է։

Որոյ ի հաստատութիւն՝ տրուեցաւ ներկայ վկայականս, արտօնութեամբ լրագրաց մէջ նաեւ հրատարակուելու։

ՏՕՔԹ. ԹԷՎՖԻՔ

Դամասկոս, 6 մայիս 1905 25 26

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԼԱՄԲԱՐԻ ՇԻՇ "ՔԱՐԱՔՕ"

Ամէն մեծութեամբ եւ ամէն ձեւով

Լամբարի միւս շիշերէն տասը անգամ աւելի կը դիմանայ խոնաւութեան եւ պաղ ջուրի մէջ, եթէ նոյն իսկ վրան սրսկէք՝ երբ վառած լամբերուն վրայ կը գտնուին շիշերը։

ՖԻԼԹՐ "ՉԷՄՊՐԼԷՆ„ (Բասթէօրեան դրութեամբ)

Լաւագոյն ֆիլթըր՝ թիֆոյէ եւ ուրիշ հիւանդութիւններէ զերծ մնալու համար

Դիմել Իլիաս Քարաքօ եւ եղբօր ընդարձակ վաճառատունը, Պոլիս, Ֆինճանճըլար, Րիզա Փաշա խան, ուր կը գտնուին ապակիէ, յախճապակիէ եւ բիւրեղէ առարկաներ, զուտ ճարտնական ապրանքներ, յախճապակիներ եւայլն։ Մասնաճիւղերը կը գտնուին Ղալաթիա, Թիւնէլ փողոց, թիւ 45, Պրուսա Մահմուտ Փաշա խան։ 26 22

ԱԶԴՈՒ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ ՄԸ

Մաքրողականի մը եթէ պէտք ունիք և կը փափաքիք առանց նեղուելու խմել անմիջական ազդեցութեամբ, թողէք Եանոսի նման պղտորեցուցիչ ջուրերուն դեղերը, որոց մեծագոյն մասը կեղծ են, և փութացէք գնել

VILLACABRAS

աշխարհահռչակ մաքրողականն, որ բնական աղբիւրներէն Բասդէօրեան դրութեամբ զտուած յստակ ջուր մըն է և դիւրաւ կը խմուի։ Ազդեցութիւն անմիջական։ ՎԻԼԼԱՔԱՊՐԱՆ ուրիշ լուծողական ջուրերու նման ոչ խիթ և ոչ անհանգստութիւն կը պատճառէ։ Առտուն անօթի, ջուրի գաւաթ մը ՎԻԼԼԱՔԱՊՐԱՆ տասը վայրկեան ընդմիջումով երկու անգամէն կէս առ կէս խմել, բաւական է կատարելապէս մաքրուելու համար։ Ընդունիւթիւն, գլխացաւ եւ ստամոքսի խանգարում ունեցողներ մանաւանդ նստողական կեանք վարող անձինք, եթէ ամէն առտու թէյի կամ գինիի գաւաթ մը Վիլլաքապրան խմեն, կ'ազատին պնդութենէն և անոր հետեւանք հիւանդութիւններէն։ 29 – 36

Կը ծախուի ամէն դեղարաններու և դեղավաճառատուններու մէջ։ 3

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

1906 Նոյեմ. 18էն (Ն. Տ.) սկսեալ ձմեռ տնօրինութիւն 3

Վոսփորէն Կամուրջ

1 50 Արնվ. չնկք. պէյլպ. գուզ. պէշքթ.
1 45 Ենք միրկ ր. հիս պէպ անվ գրչ օրթ պէշիքթ։
2 4 Գուզկ. սկտ։
1 45 պէյր. թաշ. չուպ. գանյ. ա. հիս. գանտ. պէշիկ
2 20 Ենք. գա՛լ. Ա.հիսար գանտ պէպ վնք չնկ պէյլ զզկ պշկ։
1 40 Ենմ մզրպ պէյրտ Թար Ենք միրկ։
2 15 Պէյրօզ թաշ. սԹն. միրկ. ր. հիս. պէպ. արնվ. գրչ.օրթ. պշքթ.
3 40 Օրթ գուզ ։
2 10 Ր.ա.զվզ, Ենիմ. մէսր. պյրտ. Թար. Ենք. միրկ. ր.հս. պէպ։
3 35 Պէպ արնվ գրչ օրթ պշկ
3 Պէյզզ. թաշ. չուպյ. գանյ. ա. հիսար գնտ. պէշկ.
3 Ենմ. մէսպ. պյրտ. Թար. Պէյր. թաշ. գանյ. ա հիսար գնտ.վնք. չնկ պէյլ. գուզ. պէշկթ։
4 25 Դնտ պէպ անվ գոչ օրթ պշկթ։
3 30 Եէնմ. մէսր. պյրտ. Թրպ.Ենք. սԹն. միրկ. ր. հիս պէպ պէշկթ։
4 45 Պէյր. թաշպ. չուպք. գնյ. ա. հիս. գանտ Վնք. Զէնկք. պէլպ. Գուզկ. պէշկԹ։
4 30 Ենմ. մէզր.պյրտ. Թրպ. Ենք. սԹն. միրկ. ր. հիսար պէպ. արնվ. գուրչ. օրթ. պշկթ.
6 2 Պէյր. թշպ չպք. գանյ. ա հիս գնտ. պէպ։
5 7 Ր.ա.զավզա հէնիմ. մսպ. պէրտ. Թա պ. Ենք. սԹն. միրկ. ր. հիս. պէպէր ․ րնվ գրչ. օրթ. պէշկ։
8 1 Ա.Ր. հիսար. գանտ. պէպ. արնվտ. գուրչ. չէնկ. պէյլպ. օրթ. գուզ.պէշկ։
8 Եէնիմ. մէսրպ. պէօյրտ. Թարպ. Եէնիք. սԹէն. միրկ. ր. հիսար. պէպ. արնավտր գոչ. օրԹ. պէշիկԹաշ։
8 5 Պէյզ. թաշ. և ք. գանյ. միրկ. ր. ա. հիսա գնտ. պէպէք անվ. չնկլ.պէյլ. րԹ. զզկ. գապ. Սկտ։
7 42 Ր. ա. զավ. մէսր. պէօյր. Թրպ. այգ. թաշպ. չ ւպյ. գանյ. ա. հիսար. գանտ. վանիք. չէնկ. պէյլպ. գուզ. պէշիկԹաշ։
9 30 Եէնիմ. մէսր. պէօյր. Թարպ Եէնիք ՍԹ. Մրկ. ր.հիսր պէպ. արվտ. ՕրԹ. գրչ-պշկ։
10 50 Գնտ Պէպ. արն.
10 20 Պէյրօզ թաշ չպք գանյ ա. հիս գանտ պէշիկԹաշ։
11 25 Վնք. Զէնկ. պէյլ.
11 31 Պէյլ. ՕրԹք. զզկ. պշկ։
1 29 Զէնկ պէյլպ ՕրԹ զզկ պշկ։
11 2 Ենմ. մէսր պյրտ Թրպ Ենք միրկ պէպէք արնվ օրԹ պէշկ։
12 45 Պէշկ. Իսկ.

Կամուրջէն Վոսփոր

2 45 Պէշկ. օրԹ. գրչ արնվ. պէպ. ր.հիս. միրկ. սԹն Ենք Թ. ր պէօյր. մէս. Ենմ
3 ՊշկԹ. գուզկ. պէյլ. չէնկ. վնք. գանտ. ա. հիս. գանյ. չպուգ. թշպ. պէյրօզ.
3 15 Գուզկ. օրԹ.
3 30 ԳապԹ. ՊէշկԹ. գուզկ. օրԹ. պէյլ չէնկ. արնվ. մնք. պէպք գանտ. ա. ր. հիս. միրկ.գանյ. սԹն Ենք. թշպ. պէյրօզ։
3 55 ար վ. պէպ. գնտ։
4 05 ՊէշկԹ. օրԹ գուչչ արնվ պէպ ր.հ ս միկ սԹն Ենք Թար պէյր մէս Ենմ. ա.ր.գավ։
5 Պէշկ. գուզկ պէյլ չէնկ վնք գանտ ա. հիս. գանյ չպք թաշ պ յր Թար պէյրտ մէս Ենմ
6 ՊէշկԹ. օրԹ. գրչ. արնվ. պէպ. ր. հիս. միրկ. սԹն. Եէնք. Թր. պէօյր. մէս, Ենմ. ր. ա. զավզ
7 10 Պէպ. գանտ. ա.հիսր. միրկ. գնյ.չպք. Ենք թաշ. Պէյլրօզ։
6 45 Պէշիք. գուզկ. օրԹ. պէյլ. չէնկ. արնավ. Պէպ. գանտ. ա. ր.հիսար
7 45 ՊշկԹ. օրԹ. գրչ. արն. պէպ. ր.հիս Ենք. Թրպ. պէօյր. մէս. Ենմ.
8 45 Պշկ. գուզկ. պէյլ. չէնկ. վանիք. գանտ ա. հիսար. գանյ. չու. թաշ. պէյրօզ.
9 15 Պէշիկ. օրԹ. գրչ. արնվ. պէպ. ր.հիս.միրկ. սԹն Ենք Թար պէօյ մէս Ենմ.
10 25 ՊէշրԹ. գանտ. ա. հիս. գանյ. չու.. թաշ պէյր. մսպ. ր.ա.զավ։
9 45 ՊշկԹ. Գզկ ՕրԹ պէյլ. չնկ. արն Պէպ.գնտ.
10 3 Պէշկ պէպ ր.հիս մ կ սԹն Ենք Թար պյր մէս Ենմ
10 35 Գուզկ. ա նվ. ա.հիս։
10 50 Պէշկ. պէյլ չէնկ վնք
11 Պէշկ. օրԹ. Գուչ. անվ. պէպ. գնտ. ա.ր. հիս. միրկ. գնյ թշպ. պյրօզ.
11 10 Գուզկ. օրԹ. պէյլ։
11 35 ՊէշկԹ. գնտ. ա. հս. գնյ. չու. թշպ. պէյրօզ
11 45 ՊէշկԹ. օրԹ. գրչ. արնվ. պէպ. ր.հիսար. միր. սԹն. Ենք.
11 40 Պշկ. միկ. սԹն.Ենք. Թար պէօյ. մէս.Ենմ։
11 50 Գուզ. պէյլ. չնկ. վան. պէպ գնտ.
12 30 Պէշիկ. զզկ. պէյլ. չէնկ. գրչ արնվ.
12 35 ՕԹք. գրչ.արնվ. պէպ. ր. հիս. միկ Են ։
12 40 Պշկ. գնտյ. ա. հս. գանյ. չու. թաշ. պէյրօզ
12 45 Եէնք. Թրպ. պէօյր. մէս. Եէնմ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ԳԻԾ

Սկիւտարէն Կամուրջ				Կամուրջէն Սկիւտար			
2 15		8 15	Պէշիկ.	2 15	Գուզկ.	8 15	Գապ. Պէշիկ.
3 —		8 45		2 45		9 10	
3 30		9 35		3 20		9 55	
3 45	Գապ. Սիրք.	9 45	Գապ. Սիրք.	3 50		10 25	
4 —		10 20		4 20	Պէշիկ.	10 30	Սք.էն Գպ.Սկ.
4 30		10 45		4 45	Սք էն Գպ Սկ.	11 —	
5 —		11 —	Գապ. Սիրք.	4 50		11 25	
5 40		11 20		5 35	Պէշիկ.	11 45	Րրք.էն Սկտ
6	Գապ. Ս րք.	11 45		6 25	Պէշիկ.	11 55	
6 25		12 15		6 45	Սք.էն Գպ.Սկ.	12 25	
6 45	Պէշիկ. Գապ.	1 —		7 15	Պէշիկ.	12 35	
7 25	Պէշիկ.			8 —	Պէշիկ.		

PAPIER FAYARD ET BLAYN

Կը բուժէ հարբուխը, կուրծքի բորբոքումները, յօդացաւը, ճմլում, վէրք եւն. անմնան դեղ այտուցքներու և կռնակի համար։

Կը գտնուի բոլոր դեղարաններու մէջ. փնտռել մեր ստորագրութիւնը 4—18

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտէսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարսէլլօ	3709	Սաֆօ	1119
Ալէքթօ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Տիբրիս	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիա	119
Աթխարքօ	2277	Տրաքօ	1713	Հումպէց	595	Մոնտէպէլլօ		Սցէբս	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուցիլլօ	3119	Թասսօ	1323
Պորտինօ	1264	Էպգօ	3464	Իտահօ	5040	Նէքօ	1 33	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրֆֆալօ	4481	Էլասքատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օտիս	4100	Թոքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էցաքօ	841	Քլէօ	053	Օնթացիօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբսօ	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գարէօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոմօ	1760	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գազօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բօլօ	510	Վոլօ	1289
Զիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վէլթուցն.	239
Սօսէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվորնօ	1643	Րինալտօ	1553	Եէտօ	1350
Գոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորէնզօ	3191	Րոլլօ	1613	Զէնօ	1200
Գոնկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Րօմէօ	1789	Թորօ	
Գորսօ	895	Կըսանօ	1695	Մարէնկօ	1 73	Րոզացիս	136	Մայօն	

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՏ

Թիւ 22 24, Բիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—21

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայլօզրիս
Մինեա	Էմէյսիս
Րափայէլ	Պուզիրիս
Թէպէր	Մօէրիս
Նաւարօն	Ֆայլէի
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգըստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն բայց տեսչուհի չունին։ ՍՂԷՐԼԻՆ

Կ. Պոլսէ Լիվըրբուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիոյ մաքսը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Պուզիրիս շոգենաւը Լիվըրբուլ պիտի ուղեւորի դեկտեմբեր 3ի երկուշաբթի օրը, Սելանիկ ու Մալթա հանդիպելով։

Մօէրիս շոգենաւը Լիվըրբուլէն հոս պիտի հասնի ընդհանուր վաճառքով դէպ ի դեկտեմբեր 3ին, և դէպ ի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Բոթի պիտի ուղեւորի դեկտեմբեր 6ին։

Դիմել առ Ծ. Վ. ՈՒԻԹՈԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
Ուիթոլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս
ՃԷՅՄ ՄՕՍ Ընկ.
50—44 31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըր ըլ,

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ

Երեք ամիսը երկու անգամ կը բանին
Լիվըրբուլի եւ Արեւելից միջեւ

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Լուքանիա	12952	Սլավօնիա	10605
Քամբանիա	12950	Սիլվանիա	5598
Քարմանիա	20000	Ուլթոնիա	10402
Քարօնիա	20000	Պրէսիա	3500
Ումպրիա	8127	Վէրիա	3228
Էթրուրիա	811	Պավիա	2950
Լուզիթանիա	32500	Սիրիա	2950
Նորէթանիա	32500	Սերբիա	2935
Սաքսոնիա	14280	Սարակօսա	2200
Իվէրնիա	14058	Ալէբբօ	2 50
Քարբաթիա	13603	Շէրպուրկ	1620
Բանոնիա	9851		

Դիմել առ ՎՈՒԼԹԸՐ ՍԻԿԸՐ և ԸՆԿ.
Մէյմանէթլի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց
50—37

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ.

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Դկտ. 18ին, Անադօլի, Սեւ ծովէն
Դկտ. 19ին, Քարամանի, Մարսիլիայէն
Դկտ. 25ին, Իմէրէդի, Մարսիլիայէն
Դկտ. 31ին, Մինկրէլի, Անատ. եզերքէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Դկտ. 18ին, Անադօլի, Մուտանիա եւ Մարսիլիա։
Դկտ. 19ին, Գարամանի, Նովորոսիսք։
Դկտ. 26ին, Իմէրէդի, Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում, Նովորոսիսք
Յուն. 1ին, Մինկրէլի, Մարսիլիա

Ճամբորդութիւնը Կ. Պոլսէն Բարիզ 6 օր կը տեւէ։

Ա կարգ Բարիզի համար 200 ֆր
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ քարափին վրայ։

15 50—21 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԽՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՓՕԼ ՄԱՀԷ

ԳԵՂԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՀԻԻ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԳԱՅԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՌՆՈՒԿԸ

Դ.

ՏՂԱՄ ՕՐՕՐՈՑԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Փոքրիկ աղջիկը չէր կրնար հասկնալ մօրը խօսքերուն իմաստը։ Բայց սկսաւ աւելի ուժով խնդալ և ճռուողել։ Իրիկուան, կոմսն ու կոմսուհին Ռուսաեօմնթի ճամբան բռնած էին։

Տասնըհինգ օրեր անցան այդ այցելութենէն յետոյ ու Նաթալի գիտեց որ Սիւզան ջղագրգիռ վիճակ մը ունէր։ Կոմսուհին կ'երթեւեկէր, գործի կը սկսէր ու պահ մը յետոյ պարապ կը կենար, կարդալ կը փորձէր, բայց քիչ մը ետքը վար կը դնէր գիրքը, դուրս կ'ելլէր՝ պտոյտ կատարելու համար, բայց ընդհուպ կը վերադառնար։

—Սիւզանի գլխուն մէջ նոր բան մը կայ, կը մրմնջէր Նաթալի։

Ի զուր դիտեց անոր բոլոր շարժումները։ Չկրցաւ բան մը երեւան հանել։

Յետոյ ձգտեալ վիճակ մը առաջ եկաւ Սիւզանի մէջ։ Տենդը անցաւ ու ջիղերը հանդարտեցան։ Կարծես քունի հիւանդութեան ենթարկուած էր։

Օրերով թմրած կը մնար անկողնին կամ թիկնաթոռի մը մէջ, և կամ թէ արտասովոր դիրք մը կը գրաւէր. իր սենեակին պատուհաններէն մէկուն վրայ դրած արմուկները, կը դիտէր այն ճամբան, որ հեռուն կ'երկարաձգուէր, դէպ ի Բոմպօթէ, մինչեւ Լէթր տանող ուղին։ Վալ տ'Աժօլի այդ ճամբէն ամէն առտու կուգար նամակատան ցրուիչը և երբեմն ալ հեռագրատան ցրուիչը։

Արդ, առտու մը, երբ Սիւզան նորէն կը դիտէր հորիզոնը, խռովութեան մը ակնկալու, որ իր կեանքը պիտի յեղաշրջէր, հրատաչոր արեւուն տակ տեսաւ սեւաթոյր սիլուէթ մը, որ կը յառաջանար ավլոտ ճամբէն։ Հեռագրի ցրուիչն էր ան։

Դղեա՞կ կուգար ան թէ պիտի անցնէր երթար, առանց կանգ առնելու։

Եթէ երբեք Նաթալի այդ միջոցին տեսնէր իր հարսը, նորէն պիտի արթննային իր կասկածները ի տես այդ աժգոյն դէմքին, փայլուն աչքերուն, և բացխփիկ չրթունքներուն, և ի լուր անոր ճնշուած ու ընդհատ շնչառութեան։

Սիւզան կը մրմնջէր.

—Արդեօք վերջինը պիտի ըլլայ։

Մարդը կը մօտենար արագօրէն։ Այծի պէս երկայն սրունքներով կը վազէր։ Կոմսուհիին այնպէս կը թուէր թէ մարդը չէր քալեր, այլ նոյն իսկ կանգ կ'առնէր երբեմն։ Պատուհանէն քաշուեցաւ, բան մը չտեսնելու համար ա՛լ եւս... բայց դարձեալ պատուհանին առջեւ գնաց, նոր բան մը տեսնելու համար...

Վարը, դղեակին ճամբան կը ճիւղաւորուէր։ Ռուսաեօմնթի կողմը պիտի դառնար ցրուիչը թէ ճամբան պիտի շարունակէր...

Ցրուիչը դարձաւ և ճիւղաւորուած ճամբուն մէջ մտաւ։ Այն ատեն Սիւզան մտովի ըսաւ.

—Բերած հեռագիրը ո՞ւրկէ կուգայ արդեօք։

Ցրուիչը անհետացած էր։ Կոմսուհին ա՛լ եւս չէր կրնար տեսնել զանի։ Արդէն իսկ Ռուսաեօմնթի դղեակը մտած, բակէն անցած և հեռագիրը յանձնած էր։ Ըստ սովորութեան, գաւաթ մը գինի տուած էին ցրուիչին, և հեռագիրը կոմսին յանձնուած էր։

Կոմսուհին ականջ դրաւ, ամենափոքր աղմուկն իսկ լսելու համար, ձեռքը ճակտին վրայ, որովհետեւ կը տառապէր։

Անձկութենէն կը սեղմուէր սիրտը։ Թիկնաթոռի մը մէջ ինկաւ, աչքերը կթոտած։

—Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ, իմ փախուստս խրախուսէ՛, որովհետեւ արժանի եմ երջանիկ ըլլալու։

Յանկարծ լսեց որ արագընթաց քայլեր դէպ ի իր սենեակը կ'ուղղուէին։

Հասկցաւ որ ամուսնոյն քայլերն էին։

Կոմսը մէկէն ի մէկ հրեց դուռը։

Ձեռքին մէջ ունէր հեռագիր մը և դէմքը սոսկալի արտայայտութիւն մը առած էր։

—Կարդացէ՛ք սա հեռագիրը։

«Տղան անհետացաւ երէկ իրիկուն։ Լուր չկայ երէկուընէ ի վեր։ Ամբողջ գիշերը ապարդիւն խուզարկութիւններ կատարեցինք։»

Հեռագիրը, ստորագրուած Մօրըլայի կողմէ, Տինանէ ղրկուած էր...

Հեռագրին թուղթը խեղճ կնոջ ձեռքէն վար ինկաւ։ Գլուխը դէպ ի ետ ծռեցաւ թիկնաթոռին յենարանին վրայ։ Սփոփանքի, անսահման երջանկութեան արագ ժպիտ մը անցաւ դէմքին վրայէն։ Բայց իր ունեցած մեծ երջանկութենէն այնքան ազդուեցաւ որ նուաղած ինկաւ։

Նաթալի սենեակին մէջ երեւան եկաւ իր կարգին։ Նաթալիին ցոյց տալով Սիւզանը, յարեց կոմսը.

—Տեսէ՛ք... Ահա ապացոյց մը որ մասնակցութիւն չունի անհետացման գործին մէջ։

—Այնպէս է, ըսաւ այրին կասկածոտ մտքով։

Այրին կոմսուհիին սառուցիկ ճակտին վրայ դրաւ ձեռքը և քիմիական աղեր հոտոտել տուաւ անոր։

Ու երկուքը մէկանց սպասեցին որ սթափի։

Կոմսուհին, սթափելուն պէս, տեսաւ որ իր առաջին խօսքին և շարժումին կը սպասէին։ Բայց քոյր և եղբայր անգամ մըն ալ խաբուեցան, լսելով այն հեծկլտուքները որոնք մօրը սրտէն կը պոռթկային։ Յուսահատութեան նշան համարեցին այդ հեծկլտուքները, որոնք բերկրութեան արցունքներն էին միայն։

Այն ատեն իրենց սենեակը քաշուեցան քոյր և եղբայր, բոլորովին համոզուած, և իր վշտին հետ առանձին ձգեցին Սիւզանը։

Անոնց մեկնումէն քիչ յետոյ կոմսուհին գոչեց ուրախութեամբ.

—Ա՜հ, այսուհետեւ բոլորովին իմս պիտի ըլլայ ան։

Նոյն օրն իսկ Տինան գնաց Նաթալի, կոմսին կողմէ քննութիւն մը կատարելու տղուն անհետացման վրայ, բուն իսկ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար։ Սիւզան անձկութեան մատնուեցաւ նորէն։

—Ի՞նչ պիտի կրնայ իմանալ Նաթալի։ Հարկ եղած զգուշութիւնները ձեռք առնուա՞ծ են միթէ։

Նաթալի ութը օր բացակայ մնաց։ Դարձին ծանոյց թէ տղան մեռած էր, առանց հետքը գտնելու։

Ճաշէն յետոյ, իրիկուան մը դէմ, տղան անհետացած էր։ Մօրըլա ու իր կինը տան մէջ զբաղած էին, մինչ փոքր աղջիկը կը խաղար պարտէզին ծայրը, այծտերեւուկներու թփուտի մը մօտ, հոն, ուր մայրը վերջին անգամ բռնած էր զաւկին. «ընդհա՛ւպ։» Վանդակակերպ դուռ մը, մլլակով միայն գոցուած, ճամբուն հետ կը հաղորդակցէր։

Արդ, դուռը բաց ձգած էին և տղան անհետացած էր։

Սկզբան կարծեցին որ տղան գետակ ինկած ու խեղդուած էր, որուն եզերքը քարափ չկար։

Կրնար անտառին երկայնքէն յառաջանալ։ Բայց ոչ ոք տեսած կամ ձայնը լսած էր։ Նաւավարները պրպտեցին Մէօզը, առանց բան մը երեւան հանելու։

Նաթալի անհետացման յաջորդ օրը Տինան հասնելով, խուզարկութիւններ կատարել տուաւ, բայց ի զուր։

Յետոյ սկսաւ տեղեկութիւններ քաղել։

Սքանչելի կառքի մը անցնիլը տեսած էին, որ Մարըլայի պարտէզին քով կանգ առած էր անհետացած պահուն։

(Շարունակելի)